CORNELIS VAN OEVEREN

WAGENMAKER OP HET HAAGSCHE VEER,

DOOR

G. VAN RIJN.

Op den morgen van den 26^{en} April 1747 was het reeds vroeg levendig in de wagenmakerij op den hoek van de Kikkersteeg en het Haagsche Veer. De bekende Oranjeklant, Cornelis van Oeveren, woonde in het hoekhuis aan de linkerzijde van die steeg, en, naar den tegel, die in den gevel van het huis prijkte en waarop drie kikvorschen waren afgebeeld, droeg en draagt die steeg haar naam.

Reeds om zes uur was van Oeveren druk in de weer in de werkplaats van de »drie hollandsche nachtegalen", zooals hij zijn huis naar den ouden naam der steeg gedoopt had, om alles gereed te maken tot de ontvangst der gasten, die elk oogenblik te wachten waren. Aan den muur hangt hij een reglement op, waarnaar de toasten zullen worden ingesteld, die ondanks het vroege morgenuur moeten gedronken worden. Een zilveren kom, familiestuk uit vroeger dagen, wordt voor den dag gehaald en de Oranjebrandewijn die reeds tevoren was toegezegd aan de verwachte gasten, gereed gezet.

Anthony Castelyn, kruier van het Tielsche Veer, verscheen het eerst. Laurens van der Meer, koekbakker op de Hoogstraat, zou ook komen en de koek met Oranjeschillen medebrengen, die bij de toegezegde traktatie

behoorde. Hij kwam echter niet en Castelyn, van de nood een deugd makende, ging de koek halen. Toen hij daarmede terugkwam, was het gezelschap reeds aardig voltallig. Abraham van Velzen, een schoenmaker, van Os, de kleermaker met vier kameraden, de knechts van de in de buurt liggende Haagsche en Delftsche schuiten, maakten er deel van uit.

Deur en vensters staan open, want, wat Kees van Oeveren doet, dat doet hij royaal; de kom wordt vol geschonken en gaat lustig rond. Kees stelt de eerste conditie in. »Jongens", zoo klinkt het ongeveer: »wel vreugde bedrijven maar geen gekheden hoor! alles ordentelijk en binnen de palen als fatsoenlijke burgers. Eerst de gezondheid van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, onze wettige Souvereine Overheid." Dit geschiedt; daarna drinkt men op de Staten van Holland en Westfriesland, maar recht luidruchtig wordt het eerst als Kees ten derden male een toast instelt op Zijne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje (1)

---

(1) In een H.S. berustende in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage en getiteld: »Journael, Gedeeltelyk gehouden by Jacob Timmers, En meerendeels door Abraham de Bruyn, Burgers der Stad Rotterdam. Wegens eenige merkwaerdige Gebeurtenissen in het Jaer van Gods wonderen MDCCXLVII. Betrekkelyk Zyne Doorlugtige Hoogheit den Heere Willem Karel Hendrik Friso, Prince van Orange en Nassauw, etc: etc: etc:

En sommige Omstandigheden, verselt met een Mondeling Versoek aen de Ed: Groot Agtb: Rotterdamsche Regeringe: Met de daerop gevolgde Verkiesinge van Hoogstgemelde Zyne Doorlugtige Hoogheit tot Stadhouder, Admirael en Kapitain Generael, over Holland en Westvrieslandt, Zoo verre dezelve onse Vaderstad was aenbelangende. Te Rotterdam, By Pieter van Waesberge, Stads Drukker 1748. Voor de Uitgevers."

Zeker voor de pers gereed gemaakt, maar niet gedrukt, leest men in dit H.S. op bl. 8 en 9:

en Nassouw... als Stadhouder van Zeeland." Aan het toenemend getal der nieuwsgierigen op straat stoort men zich niet; uit volle borst klinken de Oranjeliedjes en een stormachtig Oranjeboven Hoezee! stijgt van tijd tot tijd vol geestdrift op. Ook groeit het aantal gasten nog steeds aan. Pieter van Beek, de zadelmaker, wordt van toeschouwer gast en als hij binnenkomt, reikt Arie van Oeveren, de broeder van Cornelis, hem de brandewijnkom. Pieter neemt deze aan; zegt: »Ziedaar baas zo als gezegt is", en drinkt haar in één teug ledig. Met een »die Man meent het" ziet Cornelis, welgemoed, deze buitengewone liefde voor het Oranjehuis aan en Arie zal wel gedacht hebben, ik gaf mijn broer toch een goeden

---

»Als een gunstig Middel vooraf, wierd op den 25 April 1747, zijnde dingsdag, verwekt een t'zamenkomst van kinderen, geassisteert door bejaarde Lieden, op het Haagse Veer, daer men in het openbaer de gezondheit van UWE. Doorl. Hoogheit, en desselfs verheffing tot Stadhouder in Zeeland, zag drinken, 't gunt gepaert ging, met ORANGE in het hart, en op den hoed te vertoonen, welk uitterlijk teeken op den hoed, door de Zoon, en Knegt van den tweede genoemden Abraham de Bruijn, dien zelven dag mede nog wierd gedraegen.

»Dese voorafgaende gebeurtenisse, van ons in het geheim begunstigd, wierd van ons met blijdschap gesien, en gehoort, te meer om dat die voorsz. plaets tot ons oogmerk zeer gunstig was, als uitlosende zulke Steegen en gangen, welkers Bewoonders in het uitterlijke natuurlijke vermogens besaten, om allermeest een schrik aen te Jagen, aen den qualijk geïntentioneerden, dat tot de uitvoering van ons oogmerk onvermijdelijk noodzakelijk was; En 't gunt in dit geval voor gevolgen bedugt scheen, heeft niet konnen evenaren met de daeruit voortkomende voordeelen: die vrugtbare Buurt, dede de Jaloursheit overal pralen, met een voor ons zeldzame Orange Couleur, in zoo verre, de Jalouzie tot vele oude Luiden oversloeg; dit gaf geen geringe vreugde, insonderheit des avonds en bij Nagte."

raad, toen ik hem aanspoorde »om maar wat rijkelijk op te doen."

Dat die brandewijn van lieverlede zijn invloed doet gevoelen, is begrijpelijk en als de buurvrouwen, uit de Kikkersteeg, zich mede onder de gasten komen scharen, is het in zeker opzicht gelukkig, dat de voorraad brandewijn is uitgeput, anders ware de luidruchtigheid misschien in erger ontaard.

Tegen acht uren trekken de feestvierenden af. Kees van Oeveren »gaat de Courant halen" en dit oogenblik willen wij ons ten nutte maken om ons uit de saamgeschoolde menigte te verwijderen. Na u in enkele woorden de aanleiding tot deze feestviering in het vroege morgenuur te hebben medegedeeld, zal ik U nader in kennis trachten te brengen met den hoofdpersoon in deze zaak: Cornelis van Oeveren, wagenmaker op het Haagsche Veer.

In Staats-Vlaanderen werd, in de eerste maanden van het jaar 1747, de eene vesting na de andere door de Franschen ingenomen en bezet, en met angst zag men in Zeeland het Fransche leger al nader en nader komen. De tijd was niet verre meer, naar de meening der Zeeuwen dat hun hetzelfde lot zou wedervaren. Uitziende naar redding en hulp, zooals de *Nederlandsche Jaarboeken* (1) ons melden, was Veere de eerste plaats, waar men de middelen tot behoud ter sprake bracht. »'t Oranje Vaendel", in den nacht tusschen 24 en 25 April op wacht getrokken, besloot, na een gesprek over de heldendaden der vorige prinsen van Oranje, »en hoe veel ons Land in tyden van nood van hun ontving", nog dienzelfden nacht een commissie naar één der Burgemeesters te zenden, om bekend te maken, daar er »nog een spruit was uit dit doorluchtige

(1) *Nederlandsche Jaarboeken MDCCXLVII* 1e deel bl. 298

Huis, die, onder 's hemels bestier, ligt een middel kon zyn, om den verwarden stand van zaken te herstellen"; »dat genoegzaem alle Ingezetenen dier Stad wenschten dat Zyn Hoogheit, de *Prins van Oranje*, aen 't hoofd dier Provintie gesteld wierde." 's Nachts te 3 uur kwamen regeerende en Oud-burgemeesteren bij hun ambtgenoot Huissen bijeen en te 5 uur besloot men den Prins tot Stadhouder-Kapitein en Admiraal-Generaal der Provincie te benoemen. Goes, Middelburg en weldra heel Zeeland volgden. Reeds den 25sten kwam het gerucht dezer demonstratie ten gunste van den Prins in Rotterdam. Ook Cornelis van Oeveren hoorde deze mededeeling en »het was als een droom voor hem", zooals hij zelf zegt. Wie hem de eerste zekere tijding brengen kon, zou hij trakteeren op brandewijn met suiker. Daar komt Anthonie Castelyn hem vertellen dat er een Middelburgsche schuit, met de Prinsevlag in top, te Rotterdam is aangekomen. Toch is het hem nog ongelooflijk. Maar toen 's avonds Florens van der Hoek, schipper van Pietershoek, voorbij zijn woning kwam, om den eersten brief naar den Haag te brengen en hem het Oranjelint toonde dat hij te Veere ter eere van den Prins gedragen had, toen werd »op het gezicht van het schoon gekleurt lint, onze geest levendig" zoo verzekert hij zelf. Hoe hij den volgenden morgen zijne belofte gestand deed, heeft men hierboven reeds gezien.

Als een electrische schok ging de bevordering van den Prins door geheel Nederland. »De Hollandsche Steden", zegt de Jaarboekschrijver, »volgde daarop de een den ander meest al met eene vrye verkiezing, hoewel hier en daer de Burgery 'er, gelyk te Rotterdam, om verzogt." Cornelis van Oeveren speelde hierbij één der eerste violen en daar hij hoofdzakelijk aan deze gebeurtenissen zijn populariteit dankt, wil ik zijn levensgeschiedenis in verband met de

gebeurtenissen van dit jaar wat uitvoerig beschrijven.

Volgens zijn eigen opgave, werd Cornelis van Oeveren te Rotterdam op den 18^{en} November 1694, geboren. In het doopregister der Gereformeerde gemeente staat: »21 November 1694. Cornelis (zoon van) Johannes van Oeveren en Clara Cornelis, getuigen: Pieter Cornelisse, Maritie Pieters en Klara Jans."

Was zijn vader schipper, zijn grootvader Hubertus van Oeveren, van Krimpen aan de Lek, werd den 7^{en} Juli 1683 aangesteld als predikant bij het Collegie ter Admiraliteit op de Maas, zoodat van vaderszijde zijn afkomst als uit den burgerstand kan worden vastgesteld.

De voortdurende oorlogen tusschen Frankrijk en de Nederlanden maakten het leven van onzen knaap zeer bewegelijk. Nù was zijn vader, en dus hij ook, met zijn schip bij Namen, dàn bij Nijmegen, waar hij den generaal Bouflers zag. Bij het stormloopen op de sterkte Kijkuit, »zag hij" volgens zijn eigenaardigen schrijftrant, »hoe de Mynen door het Hollandsche Krygsvolk (werden) aangestoken, en daar door vlogen de Franschen in een oogenblik in de lugt, als een zwerm bontekraaijen." Nù was Bergen op Zoom, dàn Sluis in Vlaanderen de plaats van bestemming. Als in 1702 Sluis belegerd werd, bekwam zijn vader last van Generaal Coehoorn om onmiddellijk zeil te maken en met zooveel schepen als hij krijgen kon, de Schelde op te varen, alsof ze naar Antwerpen gingen en zooveel beweging te maken alsof ze 1000 man aan boord hadden. Die krijgslist lukte. »Want", zoo vertelt Cornelis, »op het ogenblik van die beweeging zag ik de Franschen, naar *Antwerpen* lopen, als gejaagde hoenderdieven, om te zorgen, dat de Geuzen daar mede niet schoot zouden gaan."

Door de omstandigheden gedreven werd onze Cornelis

als veehoeder bij een boer besteld om de koeien uit het gezaaide te houden. De onrust, over de in de buurt zijnde Franschen, deed hem meer aan zich zelven dan aan de koeien denken, en toen hij op een goeden keer ze in de knollen had laten grazen, volgde er een reeks »Boere-complimenten", die hem voor goed den lust voor het veehoeden benam. Na eenige wederwaardigheden weder aan boord teruggekeerd, bleef hij daar tot 1705. Toen werd hij bij een schoenmaker, op de Korte Hoogstraat, in de leer besteld. Na drie jaar bij dit vak te zijn geweest, veranderde hij van handwerk. Hij kwam nu op het wagenmaken bij Gerrit Rijnders. Toen hij hier ongeveer een jaar was, den 9 April 1709, stierf zijn vader, eerst 44 jaar oud.

Zijn verder leven tot 1712 gaat hij stilzwijgend voorbij. In 1713 werkte hij bij een baas te Capelle op den IJsel. In 1714 bij Arie Boogaert aan de Oostpoort; in 1715 bij Laurens Sonneveld in de Baanstraat. De zaken van dezen baas gingen achteruit, het huis, waarin zij woonden en waar »den blinden Ezel" uithing, werd verkocht en Sonneveld moest er uit. Dirk Isbergen, een zadelmaker, kocht het huis en Sonneveld schijnt hierover gebelgd te zijn geweest. Toen hij tenminste op »de Luizenmarkt" weder een woning gevonden had, liet hij zich een uithangbord schilderen, waaronder hij liet plaatsen »den gedrukten ezel." Op dit bord was een ezel afgebeeld, waarop drie personen zaten, de bakker de Jong, de vrouw, aan wie zijn vroegere woning toebehoord had, en de zadelmaker Isbergen. Ze waren er, door eenen van Colsum, zoo mooi en natuurlijk opgeschilderd, dat de schilder er eer mede inoogste, al bezorgde het hem tevens een berisping. Sonneveld had n.l. een jongen twee duiten gegeven. Hij moest daarvoor een koekje koopen bij den bakker de Jong en tegen hem zeggen: »Je zit daer mooij

op den Ezel bij Louwtje de wagenmaker." De jongen deed dit, maar daarmede kwam het spel tevens aan den gang. Sonneveld en van Colsum werden op Burgemeesters kamer ontboden. De heer Noorthey deed het woord en »Sonneveld kreeg van deeg en moest het Bord weg doen, doch hy was niet gaauw daermeden, en gevolglyk kwamen 'er Stadshelbardiers en namen het Bord van voor het huis vandaen en het moest komen in Burgemeesterskamer en van Colsum moest ook komen en deze wierd bekeven over dit zyn doen, doch ook gepresen, over zyne kunde, en eindlyk dit Bord wierd gebragt op het Stadstimmerhuis, daer het nog te zien is tot een gedachtenis (1)."

Na eenigen tijd in den Haag te hebben gewerkt, kwam van Oeveren weder in Rotterdam en vestigde zich in 1718, op de Wijnhaven naast »de Noordzee."

Twee jaar later trad hij in het huwelijk met Neeltje Strytdonk, vijf jaar ouder dan hij, en, zooals hij, niet zonder eenige ijdelheid, maar wel zonder bewijs, vertelt, afstammende uit het beroemd geslacht van Assendelft.

Na vijf jaar daar te hebben gewoond kocht hij tusschen de Binnenwegsche en Schiedamsche poorten, een oude, vervallen bleekerij, voor de, ook toen, niet te hooge som van *f* 1200.—, want reeds kort daarop werd hem *f* 1000

(1) Ik ontleen dit verhaal, evenals de verdere bizonderheden omtrent van Oeveren aan een exemplaar der »*Levensbeschryving van Cornelis van Oeveren, Eertyds wagenmaker, en sedert hellebaardier by het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit op de Maze, te Rotterdam*"; enz. doorschoten met wit papier, waarop een menigte aanvullingen en verbeteringen, naar het eigen H.S. van van Oeveren, zijn aangebracht door L. J. Burgvliet, die in een bijgevoegd schrijven (Zie Bijlage I) aan den Heer v. d. Aa, onze held in bescherming neemt. Het voorgevallene met het uithangbord, komt, aan andere bronnen ontleend, ook voor in de *Rotterdamsche Historiebladen I. Geschiedkundige stukken*, bl. 213.

winst geboden door Pieter van der Hoeven, terwijl een ander hem de keus liet tusschen zooveel zesdhalven winst als er in zijn hoed gaan zouden, of een huis op de Hoogstraat over de Nieuwe (Ooster) kerk in ruil voor de bleekerij. Had het veroorloofd geweest de wagenmakerij in dat huis uit te oefenen, dan had Kees dit laatste zeker gekozen, maar tusschen de Goudsche Wagenstraat en de Oostpoort mocht geen wagenmaker wonen.

Van Oeveren besloot dus op zijn gekochten grond huizen te bouwen, want de bleekerij, die er op stond, was te slecht en werd afgebroken. Maar. . . . . het geld tot bouwen ontbrak. Eindelijk vindt hij een geldschieter, en op de Buitenplaats »het Paradijs" te Kralingen koopt hij twintig iepenboomen en een bosch elzenhout. Niet zonder wederwaardigheden van minder liefelijken aard liep dit bouwen af. Kees zou dit zonder metselaar of timmerman zien te doen, bouwde, op zijne wijze, een muur van twaalf voet in het vierkant en voorzag dien van een schoorsteen. Reeds verheugde hij zich zijn eigengemaakt huis te kunnen betrekken, maar hij rekende buiten den waard, dat is hier buiten de Brandmeesters. Dezen keurden den schoorsteen af; en bekeurden hem, wat nog erger was, voor ƒ 75.— omdat hij dit bouwen bij hen niet had aangegeven. Onze vriend moest nu, nolens volens, het werk aan een metselaar opdragen en na lang sukkelen kwam het eindelijk gereed. Tot de geheele bebouwing van den grond had hij door tusschenkomst van den Heer David van Stolk, metselaar en houthandelaar geld, gekregen van een zekere mevrouw van Gerven. Toen de kap op het huis stond, liet Kees er de prinsevlag op zetten. »Dit was", zoo schrijft hij, »myn goeden van Stolk maar half naar zyn zin. Hy douwde my toe: »Ik wist wel dat gy gek waart, maar dagt niet dat gy zo gek zoud wezen."

Indien het niet reeds bij het begin van mijn verhaal gebleken was, zou, uit het feit dat Cornelis *f* 90.— betaalde aan jenever, door het werkvolk bij deze bouwerij gebruikt, duidelijk worden, dat hij allerminst tot de afschaffers behoorde.

Wilde ik voortgaan de *Levensbeschryving* op den voet te volgen, dan vrees ik dat mijn opstel een te grooten omvang verkrijgen zou. Voor hem, die lust gevoelen mocht nog meer omtrent dezen prinsman te vernemen, dan ik hier mededeel, is daartoe echter steeds gelegenheid, door het ter hand nemen van het levensverhaal zelf.

Eén voorval in het leven van van Oeveren, is *te* teekenend, om het niet in zijn geheel over te nemen. Ik vermeld het hier met zijn eigen woorden en stap daarmede dan tevens af van de periode in zijn leven, die aan den Schiedamschen Singel speelt.

Dicht bij het huis van van Oeveren was een overhaalschuitje. »De Schouwman (de man die het schuitje bediende) was een zeer goed vriend van my (1)" zoo begint hij zijn verhaal. »Hy haalde altoos de Courant, die wy in gemeenschap lazen, en bragt ze dan ook weer over, na dat wy die gelezen hadden. Op zekeren tyd deze Man, volgens gewoonte, met de Schouw overvarende, en midden in de Vest zynde, viel over het vlondertouw in 't water. Ik dit ziende liep dadelyk tot myn keel in 't water, om hem te redden. Een Timmerman (2) die dit mede zag, verliet zyn werk gooide zyn sloof van zich, sprong in 't water, en zwom na den ongelukkigen. Alle onze moeiten, die wy aanwenden waren te vergeefs. Wy haalden hem uit het water, en deden al wat wy

(1) *Levensbeschryving*, bl. 14.

(2) In de gedrukte levensbeschrijving staat: »Eene Timmers". In het door mij gebruikte exemplaar is dit naar het H. S. verbeterd in »Een Timmerman."

konden om hem by te helpen; maar vrugteloos. Hy was verdronken, en gaf geen teken van leven. Dit geval ging my zeer ter harte, en maalde my gedurig door de gedachten. Zedert dat ik Weduwenaar was (zijn eerste vrouw Neeltje Strytdonk was kort te voren overleden), ging ik des middags by myn Vrouws moeder eeten; maar 's nachts sliep ik buiten (d. i. in zijn eigen woning buiten de poort). Kort na het verhaalde geval ging ik des avonds laat, (naar gewoonte) van myn vrouwsmoeder naar buiten. Het was even voor het Poort sluiten, en ik stond noch eenigen tyd met den Portier te praten. Vervolgens ging ik de Cingel op. Tot aan de eerste Blykery gekomen zynde, hoorde ik den Hond noch op den Ketting springen. Opziende, bleef ik geheel verbaasd stil staan. Ik zag een Man aankomen, met hetzelfde gewaad, daar myn vriend de Schouwman, mede verdronken was. Niet weinig ontstelt, vroeg ik echter noch: zyt het Koos, dit was den naam van den verdronkenen. Het schim ging my voorby; maar gaf geen antwoord. Vervolgens bleef het stil staan tegen een Boom, en zag my aan, met een paar oogen, die de groote hadde van een paar Koffy-bakken (»bakken" is hier gelijk aan schoteltjes). Geheel ondaan, over een zo onverwagt verschynsel, vlugte ik naar myn Woning. De schrik had my zoo getroffen, dat ik zes volkome weken ziek te bed lag. Wat 'er van het geval zy, weet ik niet. Ik voor my blyf in die gedachten: dat ik myn vriend, op die plaats, na zyn dood, in dezelfde hoedanigheid daar ik hem in gekend had, gezien heb, uitgenomen zyn vreeslyke groote oogen. Te meer, word ik hierin bevestigt, wyl ik toen ter tyd, by myn volkome kennis was. Wel een Jaar na dato dorst ik dien weg niet meer gaan, al had ik er noch zo veel mede kunnen verdienen. Dit wierd wel sterk in my misprezen; maar ik voelde best hoe de schrik my door myne leden zat."

Gezellig van aard, verdriette onzen wagenmaker spoedig het alleen zijn en zag hij uit naar een tweede levensgezellin. Hij vond er eene, maar bemerkte spoedig dat hij haar niet alleen gevonden, maar dat hij een medevrijer had. Daarmede was hij niet gediend en het zal één der redenen zijn geweest, waardoor het buitenleven hem nog onaangenamer werd.

Voortdurende moeilijkheden zoowel met zijn huurders als met de Heeren van den Gerechte, ter wille van de verponding, brachten er hem in 1726 toe voor ƒ 8800 zijn eigendom over te dragen aan één zijner huurders. Had het buitenleven hem reeds lang verveeld, nu hij door zijn eigendom niet meer belemmerd werd, kwam hij in 1727 weder in de stad wonen en huurde het huis op het Haagsche Veer, waar ik U het eerst met hem in kennis bracht. Zijn broeder Arie nam daar met hem zijn intrek.

Nu Cornelis naar zijn zin woonde, kwam de lust tot hertrouwen weer boven en in Neeltje van der Baars, geboortig van Berkel, vond hij de geschikte persoon. 't Was, zegt hij, een »eerzaame jonge Dochter" en »afstammende uit een Geslacht, dat zich zelven een naam gemaakt had, ten nutte van de Maatschappy."

Zoo op het eerste gezicht zou men zeggen, die Cornelis van Oeveren doet geen minne huwelijken. Eerst een vrouw uit het geslacht van Assendelft en nu weder ééne, uit een geslacht, dat zich naam gemaakt had. 't Schijnt echter (blijkens een H. S. aanteekening in het door mij gebruikte exemplaar van zijn levengeschiedenis) dat dit »naam maken ten nutte van de Maatschappy" bestond in het maken van een dijk te Moerkapelle ten behoeve van de droogmakerij aldaar.

Hoewel reeds ten tweede male gehuwd, was onze vriend nog geen lidmaat der gemeente en de uitgever zijner

levensgeschiedenis heeft dit blijkbaar van weinig belang geacht, want wat daaromtrent in van Oeveren's H.S. voorkwam, liet hij achterwege. Om den geheelen persoon te leeren kennen, vind ik deze passage echter te karakteristiek, dan dat ik haar hier nu niet afschrijven zou. »Ik dede myne belydenis van het gereformeerde geloof, na het Boekje van Hellenbroek, by Bartholomeus van Velzen, zeer bemint Predikant in de gemeente tot Rotterdam in het jaer 1729 en ik beken dat die Man my dat geloof zoo sterk heeft ingeprent dat ik nog ga, en nog ben in dat gevoelen en nog ga in die kerk om reden dat daer geleerd word: God op het hoogste te verheffen en den Mensch op het laegste te vernederen dat is het beste geloof

Want God is hoog en de Mensch is laeg
Dat ondervinden wy alle daeg.

En ook dikwerf (zoo besluit hij deze mededeeling) las en zong ik het bekende Lied dat gevonden word agter het Boekje genaemt *Salomons zwaard* gemaekt door B. Sibema en dus luidende: (Wys: Ps. 103).

Geloofd zy God die my heeft uitverkoren,
Ter zaligheid eer dat ik was geboren
Ja eer de grond des waerelds was geleid:
Niet uit myn geloof of werken verheven
Die ik bedrijven zoude in dit leven
Maer alleen uit zyne goedertierenheid. enz."

't Ging Cornelis op het Haagsche Veer naar den vleesche, zoowel aan den een als aan den anderen kant. In korten tijd zag hij zijn huwelijk reeds met een drietal kinderen gezegend. In Mei 1729 werd hem een dochter, in April 1730 een tweeling geboren.

Zijn zaken gingen goed. Aanzienlijken uit Rotterdam

en uit andere plaatsen schonken hem hunne klandisie. Eén der eerste klanten was de Burgemeester van Delft, die van Oeveren een narreslede bestelde. Zij werd tot groot genoegen van den besteller afgeleverd en de fooi »onder een zeer aangenaam gezelschap, met een glaasje ter eere van het Oranjehuis", verteerd. Het beeldhouwwerk van die narreslede was gemaakt door Johannes Oversloot en zijn drie zoons. Zij schijnen ook bij het verteeren van de drinkpenning tegenwoordig te zijn geweest en onder het glaasje werd besloten, dat ze voor van Oeveren een snijwerkje zouden maken en dat men dit den Prins zou aanbieden. Het stukje was »zeer zinryk", »een Oranje-boom, met de byzynde Zinnebeelden van de Liefde en Standvastigheid." Dit trok de aandacht van een voorbijgaand Burgemeester, die, na geinformeerd te hebben voor wien dat snijwerk was, hun den raad gaf »dat ding weg te gooien, omdat de Prins toch nooit Stadhouder worden zou." Zij luisterden naar dezen raad en staakten het werk, maar dit was buiten Kees gerekend, die het bepaald wilde afgemaakt hebben en het ook voltooid zag. Dat het later zijn eerste bestemming toch bereikte, kan ik U in vertrouwen wel vast mededeelen.

Gesprekken en daden schijnen hem van lieverlede den bijnaam van »Princelyken wagenmaker" te hebben bezorgd, maar andere daden doen hem ons kennen als niet altijd even nauwgezet tegenover de handhavers der wet.

Daar ik er prijs op stel, dat gij den man goed kent, wiens deelneming aan het politieke leven der jaren 1747—67 hem eigenlijk eerst meer algemeene bekendheid bezorgde, deel ik U, tot bewijs voor het laatste, nog even een voorval mede, dat hij zelf zonder achterhoudendheid in zijn autobiographie vermeldt, maar in de gedrukte levensbeschrijving niet overgenomen is. De bewoonsters van de Kikkersteeg behoorden te dier tijd

niet tot de zedigsten van haar geslacht, ja in een werkje van Jacob Campo Weyerman worden enkele van haar zelfs als publieke vrouwen genoemd. Eén dezer dames nu had de eer, door twee stadshellebaardiers geëscorteerd, naar het spinhuis gebracht te worden. Toen zij op dezen tocht echter aan de Kikkersteeg gekomen waren, wilde de vrouw, die hier haar woning had, niet verder, maar ging op den grond liggen en onze twee hellebaardiers zagen geen kans de onwillige, zonder meerdere assistentie, verder te brengen. Eén der twee ging nu heen om hulp te halen, terwijl de andere haar bleef bewaken. »Het wyf" maakt van deze gelegenheid gebruik, vliegt op en hare woning binnen en onze tweede hellebaardier wordt door de talrijke omstanders braaf uitgelachen en uitgescholden. Dit laatste vooral was oorzaak dat sommige personen voor den magistraat ontboden werden en daaronder behoorde ook onze Cornelis en een zekere Francyn de Ruyter. Wel liep de zaak, zooals men zegt, met een sisser af, maar de woorden, waarmede onze vriend het verhaal dezer gebeurtenis besluit, doen ons zien, dat hij met zijn illustre achterburen nog al bevriend was en weinig eerbied voor de over hem gestelde machten had, indien ze niet naar zijn zin handelden. »Wy moesten" zoo eindigt hij »zeggen tegen het volk in de Kikkersteeg, eene waerschouwing dat zy, als zy de Helbardiers tegen waren in hunne functie, dan zouden worden gebragt in het Spinhuis, in plaets van de Bedelaers, van welken last ik my thuiskomende prompt en met luister kweet, *want zy lachten 'er allen om.*"

Op den tijd, waarin ik U voor het eerst met Cornelis in kennis bracht, behoorde dit voorval slechts vier weken tot de geschiedenis. Tot rechte waardeering van zijn verdere handelingen bij de hierop volgende gebeurtenissen kan het geen kwaad hierop te wijzen.

Toen Cornelis de courant gehaald had en over de Raambrug naar huis terug ging, zag hij een groote troep jongens zijn werkplaats binnen gaan. Allen wilden Oranjelint hebben en zijn broeder, weinig gestemd dat Kees de deur maar uitliep en hem met die jongens liet optrekken, gaf aan één uit de troep een heel stuk oranje lint »om het onderling te deelen". Nu ging het op een »plukhairen, dat het een plaisier was om te zien".

Het geroep om lint nam gaandeweg toe. Wel kreeg van Oeveren nog een groote hoeveelheid, maar hij hield 't stil, want »al had (hy) duizend ellen gehad, dan waren 'er noch wel twee duizend te kort gekomen".

Toen te twaalf uur de scholen uitgingen, en de ambachtsman van zijn werk kwam, was hij geen meester meer van zijn huis. »Alles liep in 't hondert. Er was een leven voor (zijn) deur en in den Winkel als een Oordeel". Het voorbeeld van Kees werkte aanstekelijk, binnenkort was al het volk met Oranje versierd en het Haagsche Veer het brandpunt der demonstratie. 's Middags namen ook de aanzienlijken, in hunne koetsen gezeten, een kijkje en toen 's avonds de scholen uitgingen en het dagwerk afgedaan was, begon het lieve leven met vernieuwde kracht.

Eerst laat in den avond werd het rustig. Een troep jongens, met een Oranjevlag aan een stok, trok langs het Haagsche Veer. Dit gaf afleiding, want bijna al het volk, dat voor van Oeveren's deur stond, volgde deze joelende troep.

Zoo kon onze held zich dan ter ruste begeven, diep doordrongen van »het wonderlyke dat hierin doorstraalde" en zeker peinzende over de groote beteekenis, die zijn persoon dien dag in Rotterdam verkregen had. Wie weet met welke droomen van toekomstige glorie zijn hoofd dien nacht is vervuld geweest.

De weg ter eere is echter gewoonlijk met doornen bezaaid en zoo was het ook met onzen Kees. De eerste bode was Vrijdags reeds een Jobsbode. Anthony Castelyn kwam hem waarschuwen dat de »dienders zo kruisten" en er een gerucht door de stad ging, dat van Oeveren in het gat zat.

Het staat te betwijfelen of Kees heel naar waarheid zijn gevoelens mededeelt, waar hij vertelt dat hij zijn vriend antwoordde: »zyn de tyden dan zo boos dat een mensch niets mag doen tot behoud van Vaderland en Kerk, en zoude hy daarom gestraft worden. Myn Vriend, wat is de Waereld dwaes, ik mag wel, met den Edlen Heer van Haren zeggen: hoe ligt is het de dwaazen te verleiden, zy zyn minder verstoort op haare Vyanden, als op haare Vrienden." Na de mededeeling van zijn vriend Castelyn achtte hij het echter noodig een wandeling door de stad te gaan maken, om te toonen dat (hij) op vrije voeten was!

Langs Raambrug, Jacobstraat, Oppert, Meent en Botersloot, bereikt hij de Nieuwmarkt en een luid »Hoezee, Oranje boven!" gaat er onder de zakkedragers op, als zij den Wagenmaker hun gildehuis zien naderen. Na deze ovatie gaat het verder de stad in en naar de Spaansche Kade, waar hij zich vergast aan de Zeeuwsche schepen, die daar met de Oranjevlaggen pronkten, en als één zijner betrekkingen hem op zijde komt met een »nu wat zeg je er van?" dan verzekert Kees hem, dat het niet lang duren zal of ook de torens van Rotterdam zullen met de prinsenvlag prijken. Nu zijne medeburgers weten dat hij op vrije voeten is, keert hij naar het Haagsche Veer terug, maar heden schijnt alles hem tegen te zijn. Zijn schoonzuster, de weduwe Willem van Putten, uit Overschie, kwam n.l. opzettelijk van daar om haar zwager te bekijven, van wien het gerucht, dat hij niet tevreden

was met de regeering en de stad in rep en roer bracht, Overschie reeds bereikt had. Ook deze storm werd echter bezworen. »Anderhalf pint Brandewyn, een half pond zuiker, en twee zoete koekjes," 't was wel de moeite waard daarover zoo'n drukte te maken en dat was toch alles wat hij verdeeld had onder zijn mede-liefhebbers van het Huis van Oranje. En de Prins Stadhouder te zien, ja dat zou zijn lust wezen, vast overtuigd als hij was, »dat zij dan gerust zouden gaan slapen."

Meer en meer wordt Cornelis het middelpunt van den kring, die dit tracht te bereiken. Na 's middags nog een wandeling te hebben gemaakt (wie kon er nu aan wagenmaken denken!) ontvangt hij een uitnoodiging om 's avonds op het goed succes van de zaak een glaasje wijn te komen drinken bij Balkenende, een zijner vrienden. Daar vergaderen weder tal van gelijkgezinden en geestdriftig verzekert een zekere smid, Jan Vijg geheeten, dat hij gehoord had dat Cornelis »in het gat" zat, maar daarop geantwoord had: »als dat is om hetgeen hij dezer dagen gedaan heeft, dan zullen wy hem met ons tienduizenden daar uit halen. Die Man heeft nooit aan Regeering of Kerk, eenig kwaad bedreeven. Ik weet niet dat het een misdaad kan genoemt worden, voor het *Oranje-huis* te zyn."

Kan het anders of van lieverlede moest bij zulke uitingen de volksleider in den man wakker worden? En geruststellend, als van één, die de macht reeds in handen heeft, klinkt het: »Laten zy maar praten, de wys van myn liedje zal wel haast door alle gezongen worden. Hetgeen ik doe, is uit liefde voor myn Vaderland, en als dat kwaad is, dan weet ik niet meer wat goed is."

Nauwelijks thuis gekomen, 't zal zoo ongeveer acht uur zijn geweest, is hij dadelijk weer door vrienden omringd, allen nog ontsteld door het gerucht zijner gevangenneming, maar weder gerustgesteld op het zien van den vermeenden

martelaar. Daar komen de Achtbare Heeren van de Dagvaart uit den Haag langs zijn woning. Hoogst beleefd wordt de groet door hen beantwoord en dit streelt onzen held blijkbaar.

Eindelijk komt er een weinig rust. De vrienden zijn weg, Kees steekt een pijp op en neemt er een oogenblik zijn gemak van. Een oogenblik ook maar, want wie ten oirbaar van het land iets doen wil, ondervindt daarvan spoedig den last. Weer wordt Kees genoodigd bij zekeren timmermansbaas te komen. 't Is wel reeds negen uur, maar hij gaat er heen. Twee nieuwsgierige juffrouwen, daar op bezoek, schenen hem te hebben willen zien en »bezagen (hem dan ook) met aandacht." »Is dat nu die Man, die zo een stoute daad gedaan heeft", klonk het uit haar mond en Kees antwoordt »ik deed niets als tot beste voor Land, en Kerk." Dat er een glas wijn gedronken werd »onder de oude voorwaarde" laat zich begrijpen. Eindelijk trekt van Oeveren naar huis en naar bed, maar nog is hem de rust niet gegund en aan den vooravond van zijn schitterendsten levensdag, is de zoo noodige slaap gansch niet ongestoord. Te middernacht wordt er aan zijn deur geklopt, hij springt uit zijn bed en wordt door den timmerman, dien hij zoo even verlaten had, uitgenoodigd nog eens bij hem te komen. Maar Kees is zijner roeping bewust. »Ik bedankte, wyl ik wel wist, wat ik des anderen daags morgens verrichten moest" zoo besluit hij de beschrijving van dezen dag.

Misschien weet het meerendeel der tegenwoordige Rotterdammers niet welk een eerbied zij verschuldigd zijn aan dien gedenkwaardigen Zaterdag 29 April 1747. In dat geval zal van Oeveren het hen wel herinneren. Dien Zaterdag dan, (»een dag, die een Rotterdammer, noch kan, noch mag vergeten") stond Kees bij tijds op. »Arie" zoo mag

hij zijn broeder hebben aangesproken »aanstonds gaan we naar het Stadhuis. Van Os en van Velzen zal ik uitnoodigen om mede te gaan en dan gaan we de Heeren verzoeken den Prins tot Stadhouder te verkiezen." En het woord bij de daad voegende, gaat hij zich kleeden en stapt kort daarop met genoemden naar de Burgervaderen. Ofschoon hij het in zijn levensbeschrijving niet mededeelt, was den vorigen dag aan dezen en genen in vertrouwen reeds iets van dit plan gezegd, en eenmaal aan het Stadhuis gekomen groeide de menigte dan ook van lieverlede aan (1). Het was juist dien dag verkiezing

---

(1) De toedracht der zaken wordt in het H.S. van J. Timmers eenigszins nader toegelicht en op de volgende wijs beschreven.

Gijsbert Thoon (schoolmeester) werd als werktuig gebruikt om de mededeeling van het plan te verspreiden, dat men Zaterdags naar het Stadhuis gaan zou, om de uitroeping van den Prins tot Stadhouder te verzoeken. Dit alles ging zoo stil in zijn werk, dat de vele spionnen, door de niet gunstig gezinde hooger geplaatsten uitgezonden, het rechte niet te weten konden komen (pag. 21).

De leerkooper Gerrit van Os kwam met Abraham Nieuwland Vrijdags nachts by Abraham de Bruyn met het nieuws dat 's morgens de Prins zou uitgeroepen worden, daar de Burgemeester. . . . . gezegd had, dat hij er vroeg zijn en voor het verzoek wezen zou (pag. 23).

Van Os ging van de Bruyn naar den Meester Timmerman Johannes Groenevelt. Bij dezen en in verband hiermede werd van Oeveren zeker 's nachts om twaalf uur nog geroepen, want op blz. 27 van dit handschrift leest men: »En men heeft doe dat gemelde verzoek insgelijks gedaen bij de Wagenmaker van Oeveren zonder dat wij iets ten nadeele kunnen of willen zeggen van dien ouden Patriot, wiens doen wij prijsen, hebbende zeer veel (op zijne wijse) gccontribueert, en verdiend niet, dat men hem schertzende, met infame spotschriften beloone; Egter is het welbekend, dat men ons tot die groote uitvoering, luiden van vermogens had moeten toevoegen."

Te 7 uur ging men naar 't Stadhuis.

van burgemeesteren en het kon den schijn hebben als gingen zij daarheen om den uitslag te vernemen. Arie van Oeveren was nog naar Laurens van der Meer, den koekbakker, gegaan, om ook dezen over te halen het verzoek op het Stadhuis te ondersteunen, maar deze achtte het een onmogelijkheid en wilde dus niet mede doen.

De *Nederlandsche Jaerboeken* (1) vertellen wat er in

Naar de groote gisting ging alles ordelijk. Jacob Timmers, »opdat de Jaeren spreken zouden", en ofschoon hij zich excuseerde, zou 't woord doen, hij nam 't aan (»onder versugtinge om Gods krachtdadige genade en bijstand").

De kamerbewaarder de Kuster dient hen, op krachtig aandringen, aan.

Lieve Kaas, Pieter Troost, A. Nieuwland, A. de Bruyn en J. Timmers traden daarop Burgemeesterskamer binnen.

Zij hadden van geen meerdere deelnemers bewustheid, maar toen zij binnen waren, voegden zich: de gebroeders van Oeveren, Kasteleyn, Nobel, Timmerman G. van Leeuwen, de smid Steeneveld en de confiturier Domburg bij hen.

Timmers sprak daarop de heeren op de volgende wijs aan:

»Edel Groot Agtb. Heeren Burgermeesteren, De toestand van ons Land, en de begeerte des Volks, dringt ons, om uit naem van de gantsche Burgery, een hooggaende Versoek te doen, bestaende hierin: dat Zyne Hoogheid de Prins van Orange en Nassouw, zoo verre Uwe Ed: Groot Agtb: aengaet, door de Ed: Vroedschap, voor Uwe Stad, ten spoedigste als Stadhouder, Admiraal en Capitein Generael, over Holland en Westvriesland, mag worden verkosen, en gepubliceert."

Van Teylingen antwoordde gunstig.

Burgemeester Schoonhoven beaamde dit met tranen in de oogen.

Ook van der Hoeven bekrachtigde dit.

Lieve Kaas wees er nog op, dat hun doen was om alle geduchte gevolgen voor te komen.

(1) Nederlandsche Jaerboeken inhoudende een Verhael van de merkwaerdigste geschiedenissen die voorgevallen zyn binnen den omtrek der Vereenigde Provintien, sederd het begin van 't Jaer MDCCXLVII. Amst. 1748. 1e deel blz. 361 v. v.

Rotterdam voorviel op de volgende wijze: »Op den 29 der voorleden maend moest de Regering alhier veranderd worden, welke gelegenheit te schoon scheen, dan dat men die zou laten voorby gaan. De Gemeente verzocht dan aen hare Overigheit, alvorens tot het maken van Regenten te treden, zyn Hoogheit, de Prins van Oranje enz., tot Stadhouder dezer Provintie te verkiezen. Ofschoon haer Ed. Agtb. voorstelden dat zulk een verzoek onmooglyk was te volbrengen, nadien de Provintiale aenstelling niet dan op de Vergadering der Staten kon geschieden, 't hielp niets, men verzogt de Magistraet (maer 't was met bedreiging van oproer) om dan alleenlyk, voor zooveel deze Stad betreft, de Ampten zyner voorgangers den Prins op te dragen. De Regering, de vraeg der gemeente niet langer durvende ontzeggen, uit vreeze voor erger, resolveert 'er toe, en publiceert 's morgens, omtrent 8 uuren, van de puye van 't Stadhuis dat dit besluit genomen was uit liefde voor het Vaderland, de religie en het gemenebest. Straks hierop weergalmt de lugt van *Vivat's* enz., en de Oranje Vlaggen vertoonen zig aen de voornaemste gebouwen, Kokardes aen den Hoed; te gelyk hoort men het lossen van 't kanon, 't spelen der klokken en andere bedryven van vreugde, waer in de Joodsche Natie het geringste niet geieverd heeft. De vreugde ging zelfs zoo verre, dat zy tot muiterij en baldadigheit oversloeg, onder schyn van verzoek om een drink-penningje, ter eere van zyn Hoogheit's verkiezing; waeraen een voornaem Heer inzonderheid met veel smaed ongelukkiglyk werd bloot gesteld."

Dit ging zelfs zoo ver dat het gemeentebestuur een waarschuwing moest publiceeren tegen de »dertele en ongebonden Menschen" die »zeer grove ongeregeldheden" bedreven. De bril waardoor van Oeveren de gebeurtenissen van dezen dag bezag, was een weinig anders

gekleurd dan die van onzen jaarboekschrijver. 't Was al Oranje wat hij zag. Toch is ook uit zijn verhaal wel op te maken, dat het niet erg rustig toeging bij dat zoogenaamd *verzoek* om de verheffing van Willem IV. Reeds toen er geroepen werd: »De Gecommitteerden uit de Burgery binnen" vloeide er »een gansche menigte van 't Voorplein in Burgemeesters Kamer." Kees als aanvoerder was één van de eersten. Toen er een weinig stilte was gekomen, werd het doel van hun komst gevraagd. Timmers, uit het hiervoor genoemde H. S. reeds eenigszins bekend, nam voor allen het woord en »deed eene korte, doch zakelyke aanspraak." Het antwoord was dat Burgemeesteren er geheel mede instemden, maar dat zij niet voltallig waren. Dit viel in goede aarde en getroost ging men de kamer uit om buiten den uitslag der beraadslagingen af te wachten. Daar worden ze ten tweeden male binnen geroepen. »De Pensionaris zat onder de spiegel, met de hand in zyn Borst." Kalm en ernstig begint hij hen aan te spreken, maar wordt al spoedig door een donderend »Hoezee! Orange booven!" belet voort te gaan. Toen het weer rustig was geworden, trachtte hij hun aan 't verstand te brengen, dat de provinciale regeering uit achttien stemmende steden en den adel als negentiende stem bestond, zoodat zij slechts over een negentiende deel te beschikken hadden en met de verzekering eindigende, dat hij ze voor verstandig genoeg hield om te begrijpen dat zij eigenlijk alleen niets beslissen konden. Hij heeft misschien nog een oogenblik gehoopt een dadelijke beslissing te voorkomen, maar de Vox populi had gesproken en die houdt vol! Zij had gezegd Oranje boven! en ze zou het blijven zeggen, al hadden Burgemeesters zwarigheid gemaakt erin mede te stemmen, dat was aan alles merkbaar.

Toen Kees en de anderen Hun Edel Groot Acht-

baren verlieten, konden ze echter aan de luidjes buiten mededeelen dat Burgemeesterskamer toestemde in het verzoek om de verheffing van den Prins, maar dat zij nu eerst tot de verkiezing van Burgemeesteren zouden overgaan om het dan in de Weth (wij zouden zeggen het Dagelijksch Bestuur) te brengen. 't Was buiten hoe langer zoo rumoeriger geworden. In de Vierschaar was de broodbakker van Wijk op de tafel geklommen en decreteerde daar het Oranjeboven! en de jongens (wanneer en waar spelen deze niet een eerste viool als er een opstootje is?) boven op de Vierschaar geklommen, stemden er mede in en antwoorden met een »De Franschen onder!" Als Kees »het gejuich en geroep onbeschryvelyk" groot vond, behoeft men niet te vragen of het er stormachtig toeging.

Daar treedt de Secretaris van Belle uit Burgemeesterskamer. Hij zal aan de op het Voorplein verzamelde menigte officieel mededeelen, wat van Oeveren reeds aan zijn vrienden verteld had en eenige stilte verzoeken, terwijl de Burgemeesterskeuze plaats had. 't Was alles evenwel aan eens doovemans deur geklopt. Arie van Oeveren en van Wijk de bakker slaagden er eindelijk in een weinig stilte te krijgen.

Dit was echter blijkbaar niet naar den zin der zwakkere sexe.

Zij dringen met geweld door en als Arie ze met een bedarend: »Vrouwtjes, gylieden hebt immers geen stem in den Raad" tot kalmte zoekt te brengen, sluit een alles afdoend: »hier wel!" de discussie. Is dit misschien het zelfde tweetal, dat in 1786 de hoofdrol speelde in de Prinsenstraat en voor het Stadhuis? Zouden de 24-jarige Catharina Mulder, toen huisvrouw van van Wijngaarden, later »Kaat Mossel" en Cornelia Zwenke, misschien hieraan later hare bekendheid als Oranjeklanten te danken

hebben gehad? Er is eenige waarschijnlijkheid voor, al is het mij opgevallen, dat van Oeveren nergens den naam dezer vrouw noemt (1). Gemakkelijk waren zij echter niet, want wat in menig mannenhart leefde, maar misschien nog niet uitgesproken was, voerden zij brutaal den Secretaris en den Officier te gemoet, toen dezen het volk tot geduld aanmaanden, »wy willen hem (den Prins) evenwel hebben."

Eindelijk kreeg de Burgemeesterskeuze haar beslag. De bakker van Wijk had zoo'n beetje als grappenmaker gefungeerd, om de menigte af te leiden gedurende het wachten, door b.v. op een der vier leeuwen te klimmen, die de balustrade van de trap versierden, welke toen nog aan de zijde der Hoogstraat voor het Stadhuis prijkte. Die leeuw hield het wapen van Oranje in de klauw. Hij vloog op dat wapen af, omvatte het en trok ook daar, door zijn Oranje boven, Vivat! weder nieuwe toeschouwers. Maar nu de Burgemeesters uit hun kamer naar de Vroedschapskamer zouden gaan, stroomden allen naar binnen en er was geen doorkomen aan. Van Wijk springt weder op de tafel en hij doet wonderen. »J'ai ri, me voilà desarmé" mocht de menigte zeggen en de burgemeesters bereikten de kamer der Vroedschap. Nog enkele lange minuten, daar wordt Kees binnen geroepen. Niet zonder trots hoort hij hoe de Secretaris hem aanwijst als een, die al zijn leven getoond heeft een goed burger te zijn. Men belooft hem hulp. Nog even staat hij buiten. Het rumoer klimt. Na nog eens binnen geroepen te zijn, komt hij terug met de tijding: Zijn Hoogheid is verkozen! Nu

(1) Ik vind hierin een bevestiging voor wat ik in mijn opstel over Kaat Mossel schreef, dat zij uitsluitend aan de voorvallen in 1786 haar populariteit dankt. Daar ik haar naam, ondanks nauwlettend toezien, nergens gevonden heb, meen ik hierop den geeerden beoordeelaar van mijn opstel (*Ned. Spectator* 1890 No. 18) die dit betwijfelde, hierop te mogen wijzen.

naar het voorplein. Aller oog is op van Oeveren gericht. Hij haalt het oranjelint, dat hij in den zak heeft te voorschijn en bindt het aan de knoop van zijn hoed en roept: »Mannen! nu is Orange boven." Daar barst het gejuich los, Kees is geen meester meer over zich zelven, men neemt hem vierkant op en draagt hem van het Stadhuis. In optocht gaat het naar zijn woning. Een ander deel volks vliegt naar den toren om de klok te luiden; de koster weigert de deur te openen. Dat er daar aan tieren en schelden geen gebrek was, laat zich begrijpen. Maar dank zij de voorzorg door Kees genomen, die den Heer Elsevier reeds in het voorbijgaan verzocht had order te geven om de klok te luiden, komt de bode juist bij tijds met die order. Daar gaat de deur open, men verdringt elkander. De trappen zijn te smal. Men luidt, »dat het een vermaak is om te hooren."

»Geen oud wyf blyft op haer Spinnewiel." Een derde troep trekt naar het Stadstimmerhuis om de vlaggen te halen, die op verzoek van Timmers door den Equipagemeester Plank worden verschaft. Een tamboer is spoedig gevonden en met dezen aan het hoofd gaat het naar de kerk. Driemaal trekt men de kerk rond en bij den preêkstoel gekomen, klinkt het uit den mond van eenen: »Mannen! deze zaak is de grondlegging tot behoudenis van Godsdienst en Vryheid." Als dit verricht is, wappert in een ommezien van alle torens de vlag. Arie, naar het schijnt, bedaarder dan zijn broeder, trekt op zijn eentje van het Stadhuis naar zijn woning, maar wordt overal aangesproken. In Vlaardingen is de tijding van hetgeen er te Rotterdam voorviel, zoo spoedig overgebracht, dat deze plaats dienzelfden dag nog dit voorbeeld volgde. Eenige vrienden van Kees (1) reden dienzelfden dag naar

(1) Hieromtrent deelt het reeds meer vermelde H.S. van Timmers de volgende bizonderheden mede:

den Haag, Delft en Scheveningen en zoo ging het van lieverlede het geheele land door door.

»Deez' dag, die my zo lang door de gedachten gemaalt had, liep dus zo gelukkig af", zoo besluit van Oeveren het verhaal der verkiezing van Willem IV. En, niet zonder innerlijk welbehagen, voegt hij erbij: »Myne ontwerpen, die ik menigmaal met myne Vrienden had overlegd, wierden dus ten uitvoer gebragt. Myne daden hadden geringe beginselen; maar groote eindens. Ik mag zeggen, zonder te roemen, dat ik een van de eerste in gansch Holland ben, die de verheffing van Zyn Hoogheid opentlyk durfde voorstaan. Dit maakte my een naam onder myne Land- en Stadgenoten."

Ook ik zou hier kunnen eindigen, want het hoofddoel van mijn opstel, de reden namelijk te vertellen, waardoor

---

't Huis komende bericht Margarieta Akershoek, de huisvrouw van A. de Bruyn, dat zij gehoord had dat de Prins in den Haag was en vond dat allen die in Burgemeesterskamer binnen waren geweest, naar den Haag rijden moesten. Oranjekokarden aan de hoeden en linten aan den rok gemaakt zijnde, kwam de wagen voor, die evenals de paarden met Oranje versierd waren. Achter op den wagen »wierd met groote Letteren geschreven Vivat Oranje."

Behalve de vijf voegde zich hierbij (»dog tegen genoegen van verscheide Burgers") Gerrit van Os.

Er waren er echter meer; daarom werd een tweede wagen gehuurd van Mr. Hubert van der Swet, daarin volgden hij en zijn huisvrouw, Gysbert Thoon, J. Groeneveld, A. de Bruyn en Ripping. Aardig is, dat zij naar Scheveningen gereden, een pinkje met visschers met een Oostewind onmiddellijk in zee zagen steken om de tijding in Engeland te brengen.

Zondags hoorden zij met veel stichting

De Steen die de Bouwheeren t'zame
Verworpen hebben en veragt
Is geworden zeer bekwame
De Hoeksteen die 't huis houd met kragt.

's Maandags gingen zij Burgemeesteren bedanken.

Cornelis van Oeveren een bekend persoon in en buiten Rotterdam geworden is, heb ik hiermede bereikt. Ik moet wel binnen zekere afmetingen blijven, maar er is nog zooveel aantrekkelijks en vermakelijks in zijn autobiographie, dat ik in beknopten vorm zal trachten den lezer ook daarmede nog kennis te doen maken.

't Is uit de geschriften dier dagen te over bekend welk een opgewondenheid en gejaagdheid, dien tijd der verkiezing kenmerkten en hoe het in sommige plaatsen tot botsingen kwam tusschen de voor- en tegenstanders van den Prins. Hoe het bericht, 's Maandags te Rotterdam aangekomen, dat nl. de Franschen aan den Hoek van Holland geland waren, die opgewondenheid in algemeene verslagenheid deed veranderen, laat zich beter gevoelen dan beschrijven. Kees wilde met zijn broeder op den toren om te zien of het gerucht waar was, maar men ontried het hun, omdat het te dampig was. Een verder plan om een stuk kanon bij een ijzerkooper op de Leuvehaven te halen, dit op een bakwagen te leggen en daarmede den dijk op te gaan, getuigde meer van goeden wil dan van doorzicht en werd ook niet uitgevoerd. De burgerij werd in de wapens geroepen en Kees kwam op post in den Oppert bij de Broedersteeg. Geen vijand verscheen er echter, 't gerucht bleek valsch en den volgenden dag konden de wapens weder ingeleverd worden. Hoe de schrik sommigen aangegrepen had blijkt, uit de vermelding dat sommigen hun geld in het privaat geworpen hadden uit vrees voor overrompeling.

Vreemd genoeg maakt Cornelis in zijn levensbericht geen melding van het doortrekken van den Prins op den 17en Mei, bij zijn tocht naar Zeeland. De *Jaerboeken* vertellen ons hoe van de Delftsche poort, langs Haagsche Veer, Westewagenstraat en Hoogstraat, tot aan het Oude Hoofd, de gewapende burgerwacht geschaard stond. Wij

mogen echter veronderstellen dat menig hartelijk »Hoezee Oranje boven!" den naderenden en voorbijtrekkenden Prins uit de wagenmakerswerkplaats heeft tegengeklonken.

Gedroeg hij zich, nu zijn groote doel bereikt was, »zo als (hij) altoos gedaan had, als een gehoorzaam Ingezeten;" wilde hij zich nu nergens meer mede bemoeien, er was toch iets dat hem zeer verdroot. Alles wat hij gedaan had, had hij gedaan uit liefde voor Godsdienst, Vaderland en 't Oranjehuis. Maar nu te zien dat anderen met zijne veeren wilden pronken en van zijne daden de hunne maken, dit kon hij niet dulden. Niet alleen Laurens van der Meer wilde, nu alles goed afgeloopen was, het doen voorkomen alsof hij de voornaamste bewerker was, maar een zekere Pieter de Kruyff, mede wagenmaker, gaf zich overal voor van Oeveren uit. Met zijn broeder, Antony Castelyn, Hendrik van Os en Laurens Oversloot besluit hij een request op te dragen aan Z. D. H., waarin zij uiteen zetten, dat zij de rechte ijveraars voor zijn huis waren geweest. Zoo gezegd zoo gedaan; den 16 Januari 1748 vertrokken zij naar den Haag met hun request en met de zilveren kom en lepel, waaruit de oranjebrandewijn op den 25sten April 1747 gedronken was. Deze kom en lepel zouden als een geschenk aan den prins worden vereerd. »Uitnemend vriendelyk" werden zij ontvangen. Zijn Hoogheid zag het Request in, dat door een rechtsgeleerde in den Haag opgesteld was (1), en »bezag met aandagt het kommetje en de lepel." Hij sprak hun op de volgende wijs aan: »Omdat ik gezien heb, dat God op zo een byzondere wys gewerkt heeft, heb ik het *Stad-*

(1) Zie: K. van Oeveren, Historisch verhaal Van het gene voorgevallen is, voor, en by de Verkiezing van Zyne doorluchtige hoogheid Willem Karel Hendrik Friso. . . . Voor zoo verre de Stad Rotterdam betreft, voorgevallen voor, en op den 29sten April 1747. Rott. 1746. in 4o. bl. 35.

houderschap aangenomen tot redding van ons benaauwde Vaderland. Gylieden hebt den vryen toegang tot my; van myne gunst kunt gy verzekert zyn, en op Uw avancement kunt gy staat maken." Dat ze hiermede ingenomen waren, laat zich begrijpen. Zij namen »allerondanigst" afscheid van dezen »Vader des Vaderlands" en, overtuigd, dat nu voor goed de eer hun verzekerd was den eersten stoot te hebben gegeven tot de verheffing van den prins, keerden zij naar hunne geboorteplaats terug.

In 1748 rees »de zon van (zijn) geluk" naar zijn eigen verzekering »boven de kimmen." Zijn vriend Castelyn was de eerste die hem onderrichtte, dat er een Hofhellebaardiersplaats bij de Admiraliteit op de Maas open was. Door bemiddeling van Burgemeester van der Heim en den Heer van Wassenaar van Twikkel werd hij in deze betrekking benoemd. Op 14 Augustus van dat jaar deed hij den eed en »dus wierd (hij) verheven van den Wagenmakers Schroef, tot den Degen." (!)

Ook in deze betrekking zat hij niet stil. Dadelijk maakt hij er werk van, dat hij op het (Admiraliteits) hof een verblijfplaats voor hem en zijn kameraden krijgt. De oorzaak daartoe was de volgende: »De Hellebaardiers hadden altoos den naam van dronkaarts gehad. Hoe dat kwam? »In koude Winters hadden wy geen ander verblyf dan op straat onder den bloten Hemel" zoo vertelt Cornelis »Dus gingen wy wel eens, om ons wat te verwarmen, in de *Koestraat*, by *Van Zwaamen*. De lieden ons daar gedurig uit en in ziende komen, scholden ons voor Dronkaarts." Dit begon onze vriend te verdrieten. Hij spreekt den Fiscaal aan, en zijn verzoek vindt gunstig onthaal. De kamer vroeger door de »Zee-Capitainen" gebruikt, was nog ledig. Deze werd aan de Boden van de Admiraliteit gegeven en de hellebaardiers kregen de bodenkamer. Waren zij daarmede in hun schik, niet

alzoo de vrouw van den huisbewaarder. Op zekeren dag »snauwt" ze van Oeveren toe: »Nu, van Oeveren, moet ik een vertrek meer schoon houden, en een vuur meer aanleggen." »Juffrouw", antwoordde Kees, »ik heb myn Belydenis gedaan, en toen de Dominé ons geluk wenschte, zeide zyn WelEerwaarde, een fooy voor *Dievertje* de Meid. Nu dat sprak van zelfs." De juffrouw begreep hem en was tevreden. Ieder nieuwjaar kreeg ze haar douceur. Omtrent zijn optreden in deze betrekking; o.a. in 1750 bij de plundering van het huis van den Wijnkooper Hagedoorn, deelt hij soms zeer uitvoerig de bizonderheden mede. Duidelijk blijkt hieruit, dat er een voortdurende correspondentie tusschen het Hof in den Haag en Cornelis bestond. Nauwelijks toch is het tumult ten einde of Kees trekt met Castelyn naar den Haag. Zij ontmoeten daar Charles Bentinck; deze ried hun bepaald Zijne Hoogheid verslag te doen, en verwees hen daartoe naar zijn broeder, die aan 't Hof was. Eer zij er heengingen moest er een »soopje" op staan en ('t berouw komt na de zonde) zij verpraatten hun tijd in den kelder onder J. van Gansen, Zadelmaker op het Leidsche Veer, in den Haag, zoodat zij den broeder van den Heer Bentinck misliepen. Gelukkig ontmoetten zij hem in zijn koets; hielden deze staande en werden naar de keuken van den Heer Bentinck verwezen, waar zij goed werden onthaald. Weder bij den heer Charles Bentinck terugkomende, vonden zij daar een aanzienlijk gezelschap, dat nauwkeurig naar alles informeerde, en, zeer verontwaardigd over het voorgevallene, besloot, dat er een regiment voetvolk naar Rotterdam moest gezonden worden. Men liet er geen gras over groeien, en vóór van Oeveren wegging, kwam het bericht nog, dat de orders door Z. H. reeds gegeven waren. Dat was echter onzen vriend wat te kras en zijn »anders nog al wel bespraakte tong" kleefde aan zijn

gehemelte vast. Een weinig van den schrik bekomen, smeekte hij de Heeren van *dit* voornemen af te zien. Hij wees hen op het Costerman-oproer in 1690, op het tumult dat het veroorzaken zou, enz. Eindelijk gelukte het hem uitstel te krijgen en daar er bij hun terugkeer in Rotterdam niets meer voorviel, bleef de zending achterwege.

Ik kan niet meer, dan uit de verschillende levensomstandigheden, waarin van Oeveren kwam, hier en daar een greep doen en doe dit dan liefst zóó, dat men de verhouding der verschillende standen en partijen in haar ware licht gesteld zie. Het volgende briefje met het daarmede in verband staande, is een aardige bijdrage daartoe.

Den 17^en^ Juli 1748 ontving Kees, toen nog wagenmaker, onderstaand schrijven:

»Baas van Ouverden

Gaat morgen ogtent $7^1/_2$ of om 8 uuren bij den Heer Burgemeester Groeninx met U pampier en communiceert zijn Wel Ed: wat UE geresolveert zijt om te doen en hoort eens wat ZijnEd: UE: zal raaden, ik twijfele niet of zal van zijnEd: approbatie zijn. Ik blijve

Kees baas UE goede vrint

J. VAN ZUIJLEN VAN NIJEVELT."

Het gold hier hoogstwaarschijnlijk een daad van van Oeveren, die in verband stond met de afgeschafte pachten. Uit den mond van den Prins (!) had Kees vernomen dat de pacht der consumptie 10.000.000 gulden in een jaar bedroeg. Dat gat moest gestopt en elk ging aan 't uitdenken van middelen daartoe. Ook Kees! met zijn broer en een vriend, Daniel Domburg, ontwierpen een *plan van Hoofdgeld*; gingen naar den Vorst, »en het wierd van den Prins goedgekeurd en wy wierden voor onze vigilantie hartelyk bedankt van den Prins, maer het wierd agter de bank

gegooit. . . . . omdat het Collegie van Gecommitteerden uit de Staten van Holland, daer hun Intrest niet by vonden."

Onder de kennissen die van Oeveren in andere steden had, behoorde ook Daniel Raap, de man, die men bij zijn dood zelfs geen rustige begrafenis gunde en wiens lijk men onder streng politiegeleide 's nachts op een slede naar de Oude Kerk te Amsterdam vervoerde, om daar te worden bijgezet. Na een verschil dat van Oeveren met enkele Rotterdamsche regeeringspersonen had gehad over gelden, door een lid der Admiraliteit verduisterd, waarbij Cornelis de hulp van het Hof weder had ingeroepen en dat ten zijnen gunste uitgevallen was, ging hij ter verpoozing enkele dagen naar Amsterdam, om de familie Raap een bezoek te brengen. Dat hij bij deze familie zeer hoog aangeschreven stond, bewijst de volgende brief:

Myn Heer en Grootgeachgte patriot
Kornelis Van Oevre

Myn Heer Het is een gemeen Spreekwoort, dat de paarde die de haver Verdienen deselve niet krygen.

Zo gaat het heden In de patriottische Saak by U, dat die geen die Waarlijk de Eer van met Wys belyd de Stad In Rust gehouwe te hebben toekomt dezelve niet worden gegeven, dog een edele Ziel stoord sig daar Wynig Aan, maar tragt altoos tot bevryding Van Zyn Eygen gemoet het beste Van Stad en Vaderlant te besorgen. dit door uedle Zo loflyk op het voet spoor Van onse dorlugtige Voor Ouderen uyt geVoert Zynde, In de Verhefing Van onze Dierbaare erfstadhouder heeft Zo Veel Agting In onsse Stad tot uedle gebaart dat uw pottret op het porselyn, tot een eeuwig gedenkteken door Order van myn Oom Colier Is geschildert, ik twyfel ook niet of myn Oom zalder uedle Wel een Vereeren en hoop het na uedl genoege zal uytvalle.

Myn Heer ik ben Zeer verWondert het geluk niet heb mogen genieten, dat uedl. my een of twe Van U histories hebt gezonden Wyl alle Welmeenende patriotten Zig Ver eert zoude Vinde Van een egt dag Verhaal van ued stad Wegens de Verkiesing Van Syn Hooghyd! In Hande te mogen Hebben en Ver Zoek zoo er nog eenige te koop Zyn uedle my die Vriendschap blieft te doen van der 2 Voor my te kopen Zal by okasie u het gelt Weerom bezorgen In welkers Verwagting ik de eer hebben my te noemen

Myn Heer en patriot uedle dienares
en patriottes HESTER RAAP.

Amsterdam 16 Februarij 1750.

P.S. Versoek ue ten eersten deze In ge legde Aan Mons. Hendrik Nobel gelieft te besorgen.

Zooals Hester Raap verwachtte, ontving Kees zijne afbeelding van bedoelden Colier. »Deze had de beleefdheid gehad om (hem) op een porcelein schoteltje heel netjes te pourtretteren, met een slaapmuts op, waar aan een Orange kouleurde strik aan de linkerzyde, zeer aardig." Het breekbaar voorwerp schijnt evenwel een voortdurende oorzaak van angst te zijn geweest voor van Oeveren en zijn vrouw; hij vereerde het daarom na eenigen tijd maar aan den Heer Fagel, griffier der Staten, die er hem drie halve rijders voor in de hand stopte.

Zijn bezoek in Amsterdam gaf aanleiding dat het *Dagverhaal* herdrukt werd, nù met een opdracht aan Zijne Hoogheid. Zij vonden het raadzaam dit zelf naar den Haag te brengen en Castelyn, Hendrik van Os en de beide broeders togen er heen. Eigenhandig gaf Kees het boekje aan Z. H., die het gunstig aannam. Hoe opgetogen hij was, blijkt uit alles duidelijk. Had de Prins hem niet verzocht, zoo hij iets zag, wat naar zijn oordeel niet in

den haak was, er hem bij missive kennis van te geven? En was het afscheid niet »teeder" geweest?

Die correspondentie met het vorstelijk huis bleef ook na den dood van Willem IV met diens gemalin voortduren. In den volgenden brief, die tevens een vermakelijk staaltje van van Oeveren's stijl en spelling is, vertelt Cornelis dit kort en bondig aan zijne vrienden te Amsterdam:

»hoog ge eer den vrjn den Rensen en van gulik mijn pljgt js uv een seegen te wen sen met het njeuwe jaer en jk heb de heer van uE te senden een gen bladen bey ons vers(ch) jn het ljgt gekomen.

tot speyt van de menssen dje seij fijnen nommen geij selt den jnhoudt wel verstaen.

en jk ben jn Scraven haage geweest beij de governante der neder lande en haar en de gan se velmjllij (familie)

de wens was dat hjer volgt aan den Prjns

jn nam van de 12 helbers djers van het Prjnssehof wij wen sen u hoogheydt met het anvan van het njeuw jaer veel segen en voor spoet en dat de vader der ljgten u jnljgt met seyn geest van booven en dat geij mugt opwassen jn kennjs en dugt tot heijl van het gemijn jn neder landt jn wjens oogen geij djerbaer seydt. . . . .

aan de oude Prjnsses weij wensen U konjklijk hoog. heydt de gujns van ne der lans godt

dat hey u Persoon en hujs kroont met seijn genade en wel daden ujt der hoogten hey doe u jaren noch veel sijn tot hijl van kerk en landt hey doe u ijldelyk aan lan den jn de h(a)ven der behoudenjssen die alleen bey godt jn syjon js

aan de jongen Prinsse(s)

wey wensen u veel segen en dat godt u jn u jugt be waert voor alle onheylen hey doe u op wassen jn dugt en

jn kennis hey doe U gaen op de wegt dje de verstandingen na booven js hey geeft u een man op seijn tijt na seyn herdt dje de stryden kan gaen tegen onse jn en ujt wengen vyjanden

doet mey de groetenjssen aen u moeder en al dje oranje toe ge daan sijn lat het kamer spel een leesen van mijer den druk leert njet meer

Rotter dam den 16 January 1757

C: VAN OEVEREN.

Dit was niet de eerste keer dat Cornelis de Prinses-weduwe zag. Had hij den Prins kort voor zijn dood nog gesproken, toen deze, op zijn doortocht van Aken naar den Haag, Delfshaven aandeed, en gelastte die »Vader des Vaderlands" hem, om met de eerste gelegenheid bij hem te komen, om over vorige gevallen nog eens breeder te kunnen spreken, de dood verijdelde dit; maar in 1753 had hij de gouvernante op Soestdijk reeds gesproken. Hij reisde, volgens zijn verhaal, daarheen o.a. in gezelschap van den »zoon van den Pretendent van de Kroon van Engeland, met name Apothecar Zandheuvel." Deze vroeg hem waar hij heenging en toonde hem te kennen. Op de vraag van van Oeveren hoe hij hem kende, antwoordde hij, dat hij diens portret bij den graaf van Bentinck gezien had. Ofschoon Kees ook hem kende, liet hij dit niet merken. Na een hartelijke ontvangst door den boer, die bij de Diergaarde van het lustslot woonde, ontmoette hij den Prins Willem V en diens leermeester. Den volgenden dag sprak hij de Prinses-weduwe, maar het doel van zijn tocht, verhooging van traktement als hellebaardier mislukte. De oorzaak dezer weigering zocht van Oeveren in den Hertog van Brunswijk en is zeker één der redenen, die hem tegen dezen »Uitlandschen Romein" allesbehalve vriendelijk stemden.

— In 1754 kocht Cornelis een ruw stuk lands onder Hillegersberg, 50 roeden groot, voor 240 gulden. Ik heb de juiste plaats, waar deze buitentuin gelegen was, niet kunnen vinden, maar 't moet in de buurt van Crooswijk geweest zijn. Boven de deur zette hij met groote letters:

In dezen Hof,
Vertelt men 's Prinsen van Orange's Lof

en op de heining las men een tweede gedicht:

O, Wonderzon aan ons geschonken,
Op aller Braven Smeekgebeên!
Blyft lang aan Neêrlands Hemel pronken!
En schynt door alle Dampen heen.

Als dichter van dit laatste vers noemt hij »den beroemden Schryver van de Vrede-bazuin." Slechts vijf jaar hield hij dien grond in eigendom. In 1759 verkocht hij ze aan een smid uit het Overmaassche. Deze liet op dit terrein, dat van den Oever als »Kallenburg op den Oever" gedoopt had, een huis bouwen en verzocht Cornelis den eersten steen te leggen. Hij deed dit en liet in den gevel met tegeltjes metselen:

1759
De zesde Maand, de 14 Dag,
Lag Cornelis van Oeveren den eersten Steen van dit Gebouw,
En was voor 't Huis van Orange getrouw.

Terwijl men het huis metselde, was onze vriend bezig een schommel in den tuin te maken. Op een ladder staande om een dwarshout vast te maken, kwamen er twee heeren langs, die in de »Orangeboom" (een Biertuin in de nabijheid van Crooswijk) geweest waren. De een was de Heer Elzevier, de ander een onbekende. »De Heer Elzevier zeide aan zyn makker, maakt die d. . . . .se Patriot een galg, ik wou dat al de Patriotten opgehangen wierden."

We hadden Kees wel eens willen zien, toen hij van den ladder sprong, op Elzevier toeliep, en hem toebeet: »myn Heer! zyt gy geen Patriot, dan zyt gy waardig dat gy het Land uitgebannen word." »Meer praats was hy niet waardig" schrijft Cornelis.

De meerderjarigverklaring van Willem V op 8 Maart 1766 was in het verder leven van van Oeveren weder een zonnige dag. Door aanzienlijk en gering werd allerlei toestel gemaakt, om dien dag vreugdevol door te brengen.

»De *Kikkersteeg*, daar ik myn woning by had, was myn *Gouvernement*", zoo begint Kees zijn verhaal en daar ik geen kans zie het op zulk een eigenaardige wijs te vertellen, als hij dit doet, laat ik hem zelf aan het woord.

»Ik was genoodzaakt hetzelve als *Gouverneur* van nodige gelden te voorzien.... en was op middelen bedagt, om geld by een te krygen, wyl myn kas niet in staat was aan het ontwerp te voldoen, dat ik in 't hoofd had. Ik hoorde dat het in gebruik kwam, om gelden by de aanzienelyken op te halen; die vrywillig dezelve uitdeelden.... By den Heer Walters gekomen zynde, en hem de rede van myn komst verhaald hebbende, namentlyk dat ik eenig geld verzogt, om myn *Gouvernement* de *Kikkersteeg* op te sieren, wierd ik zeer edelmoedig door dien Heer ontfangen: hy schonk my *zes Ducaten*, en zeide: zie daar *van Oeveren* dit is by provisie, om te beginnen. Hartelyk dankte ik hem voor zyn milde gift, en ging nog by anderen, die my ook rykelyk gaven, zoodat ik al een goed duitje by een had.

»Myn kas dus wel voorzien zynde, ging ik met myn onderhebbende Manschappen, de Inwoonders van de *Kikkersteeg*, aan het werk, en vervoegde my met eenige van hun, naar myn Buiten-verblyf. Hier haalden wy alle de sieraaden uit den Thuin, de meubilen uit het Thuinhuis, en de palm die in den Thuin gevonden werd.

Onder anderen was 'er ook een fraai geschore Paauw. Dit gantsche boeltje liet ik naar myn *Gouvernement* brengen. Verders gelaste ik te maken, drie Eere-poorten naar de eerste smaak, die versierd moesten zyn, met de couleur, te dier tyd het meeste in gebruik. Op deze wys wierd myn *Gouvernement* maar eens heerlyk opgesierd, en munte boven alle de andere Stegen en Straten in onze Stad uit. Myn grootste zorg was maar, om alles bedaard in zyn werk te laten gaan, en alle ongeregeldheden voor te komen.

»In de stad wierd het rasch ruchtbaar, dat ik, met myne manschappen, zo aan 't werk was. Vele aanzienelyken kwamen my een bezoek geven, en zagen met verwondering de netheid en schoonheid van myne *Illuminatie*. Ik had zo veel order in myn *Gouvernement*, dat, wanneer ik 'er met het een of ander Gezelschap inkwam, myne onderhoorige manschappen wisten wat ik verricht wilde hebben, als ik zeide *Porto franco* dan moesten zy niets hoegenaemt doen, maar als ik zeide *een Hoezeetje*, dan moesten zy, *Hoezee Oranje boven* roepen tot driemalen toe. Ieder wist zyn post, en wy onthaalden de Lieden, die ons kwamen bezoeken, heel deftig. Dit was van gevolg, dat myn *Gouvernement* met verscheide dukaten en ander geld van de Aanschouwers wierd beschonken. De Brouwer uit de Brouwery de *drie Ringen* gaf ons edelmoedig 2 vaten vers, en 2 vaten oud Bier. Ieder was verwondert over de bedaardheid die 'er onder myn Volk heerschte.

»Eindelyk verscheen de lang gewenschte dag, de blyde agste Maart. Nu was alles vreugde, alles kondigde aan, dat 'er een gewigtige gebeurdnis was voorgevallen. Dien ganschen dag wierd alle handwerk gestaakt, en ieder onthaalde zyne vrienden. Des avonds begon de plegtige *Illuminatie*. . . . Myn *Gouvernement* was nu ook van rondsomme verlicht, en gaf een uitneemend gezicht. Het opschrift was *Weest Nassouw, getrouw!*"

Wel wierp de avond een schaduw voor hem op het licht van dien dag, want met eenig gezelschap een wandeling doende om de illuminatie te zien, werd hij in het »*Spreeuwe Nest* een *Molhuis* agter de Beurs" binnengehaald en getrakteerd en dit, mèt en benevens een wandeling door de Boompjes, was oorzaak dat hij zeer laat thuis kwam. Zijn »Wyf was (daarover) zeer gramstorig, want zy wilde ook noch eens gaan zien, en het meeste licht was nu al uit." Nu, aangenaam is zulk een ervaring zelfs voor de meest liefhebbende echtgenoote niet.

Op den 20sten Mei van datzelfde jaar bezocht Willem V onze stad Rotterdam. Ter Oostpoort ingekomen werd hij door den Secretaris van Schepenkamer naar het Admiraliteitshof geleid en aldaar toegesproken door den »waardigen en nooit genoeg volprezen professor Hofstede." Deze deed bij die gelegenheid »een mannelyke Aanspraak aan *Zyn Hoogheid*, die waardig was, om met goude letteren, voor het late Nakomelingschap geschreven te zyn en onder anderen wenschte hy dat de Prins nooit mogte getroffen worden van den Donder, en met eenen kwam daer een kleenen weêrlicht en een grooten Donderslag en ik ontzettede van dat voorval en echter was de lucht niet zwaar." Kees was met zijn confraters, de Hellebaardiers aangewezen om de wacht voor het heerenhuis te betrekken. Ook hier werd hem echter het genot vergald. Hij was misschien reeds een beetje wrevelig omdat men den Prins in de Boekenkamer en niet in de Raadkamer ontvangen had, waar de Admiraalsstoel stond en die vooral »om de heerlyke Schilderyen, die in dezelve waren" naar zijne meening daarvoor beter geschikt was, want boven den ingang hing het portret van Frederik Hendrik »door een zeer voornaam Schilder geteekend" en voor den schoorsteen dat van Willem III. Had dit hem reeds ontstemd, al kregen de wachthebbenden hun »genoegen van wyn

en vleesch" hij »werd gestoord van geest omreden dat (zijn) Captein, zynde ook een Uitlandschen Romein, (hem) bekeef omdat (zyn) *Paruyk niet was gepoederd.*"

Op den 14en Februari 1778 was aan de woning van Cornelis van Oeveren alles gesloten. Zijn tweede vrouw Neeltje Baars was na een huwelijksvereeniging van bijna 50 jaren, op 85-jarigen leeftijd gestorven. Weltevreden hadden ze samen geleefd, veel verloor hij aan haar; naar zijn staat liet hij haar ter aarde bestellen en »dit verricht zynde. . . . . ging (hij) eens aan het doorsnuffelen wat 'er al over geschoten was." Hieraan had het korps hellebaardiers het te danken dat het op den 8en Maart 1778 in het bezit kwam van een zilveren punchlepel; want van Oeveren vond in de kast o.a. een groot zilveren zoutvat. Dit vond hij als oud man overtollig in zijn huishouden. Hij liet er een punchlepel van maken en op den bodem het volgend versje graveeren:

»Van Oeveren, vaak de tong en Spreker voor 't Gemeen,
Wanneer de Oranje-Zon aan Hollands kim verscheen, 1747
Wilde aan zyn Broederschap deez' Zilv'ren Lepel schenken.
Om dat men steeds aan Hem, en 't Vorstlyk Huis zou denken.
Den 8. Maart 1778.

Gemaakt door den Notaris van Waningen, Secretaris van het Kunstgenoodschap, onder 't opizcht van den Leuterenden Leuter."

't Was goed dat Cornelis zijn plan spoedig uitgevoerd had, want daar hij, tien weken na den dood van zijn tweede vrouw, ten derden male het huwelijkshulkje intrad, zou bij minder spoedige verwezenlijking van zijn plan dat zoutvat misschien wel in de kast zijn blijven pronken.

De uitverkorene zijns harten was Magcheltje Bellaert, een eerzame jongedochter van 71 jaar en daar de bruidegom 84 jaren telde, is het te vermoeden dat »de waar-

dige en Vaderlandlievende Leeraar Johannes Habbema", die hen in den huwelijken staat bevestigde, dat gedeelte van het huwelijksformulier zal achterwege gelaten hebben, dat handelt over de gedragingen der ouders tegenover het kroost, waarmede hun huwelijk gezegend mocht worden.

In 1779 ondernam ons echtpaar een pleiziertochtje naar het »*Campement* by *Waasdorp*." Daags voor de exercitie gingen zij naar den Haag en zagen den volgenden morgen Zijn Hoogheid met de Cavallerie voorbij het huis trekken waar zij overnacht hadden. Op het hooren van het hoefgetrappel waren zij beiden naar buiten gevlogen. De Prins zag hem en riep: »goede morgen van Oeveren!" zond hem »een van zyne Lopers en liet hem vragen, of (hij) Hem iets te zeggen had", waarop Cornelis met een »tegenwoordig niets" antwoordde.

Na de exercitie bleef hij met zijn vrouw nog eenige dagen in den Haag en op een zijner wandelingen door de stad ontmoetten zij Z. H. op het Binnenhof. Dadelijk stapte van Oeveren op hem toe, »vroeg naar zyn welstand, en verzogt of (hij) met (zijn) vrouw het geluk mogt hebben, om de Vorstelyke Familie eens te komen zien." Heel gulhartig antwoordde »die minzame Vorst:" »Ja wel, van Oeveren al zyn dagen." Op de nadere vraag wanneer het Zijne Hoogheid best gelegen kwam, kreeg hij tot bescheid »ten een uur."

Voor éénen waren zij aan het Hof. Na eenig wachten kwam de Prins van de Parade en hen ziende zeide hij: »Van Oeveren wilt gij mij maar volgen." Na eenigen tijd in een kamer te hebben vertoefd waarin de Prins hen gebracht had, kwamen de twee Prinsen en de jonge Prinses met hunne gouvernante, die Cornelis voor de oude prinses aanzag, bij hen. De gouvernante bracht hem spoedig uit dien waan. Hij vroeg daarop naar »den oudsten

zyn hoofd, en na dat ongemak van dien val, en kreeg ten antwoord, »het is wel maer daer groeit geen hair op en (z)yne vrouw vatte hem (den Prins!) by zyn hoofd, en bezag het van naby, en gaf hem een zoen en zy waren wel in hun schik" en de oudste der Prinsen had de beleefdheid, toen de Muziekmeester binnen was gekomen om hem les te geven, een Fransch airtje te spelen en de Prinses maakte een buiging »waar (Kees) over verzet stond." Zelf wilde hij niet achterblijven naar het schijnt en reciteerde het versje dat op zijn tuinheining stond en »dat was wel naer den smaek van de gouverneur van de Prinsen, en hy zeide dat vers dat voor uw tuin staet, wilden ik wel eens zien, en ik zeide dat kunt gy doen, naer uw genoegen en myn buiten is van de beroemde Herberg den Oranjeboom niet verre gelegen en wel aen de Rotte de rivier naby het van ouds genaemde Huis te Crooswyk."

Men ziet het ging nog al huiselijk toe. De herinnering aan dit gezellig bezoek was zeker mede oorzaak dat Cornelis den Prins in 1780 een schotel vereerde. Van Oeveren had kennis gekregen aan een schipper, die op Hull voer. Deze had hem een beschilderd tafelservies present gegeven, dat hem zeer goed beviel en hij verzocht dien schipper voor hem een schotel te laten bakken, waarop zijn portret en het volgende versje stonden:

»Ziet hier van Oeveren, de Spreker voor 't Gemeen
Zo dra 't Orange Licht aan Hollands kim verscheen,
Die Rotte en Maas haar Trouw aan Friso op hielp dragen,
Deez' Wagenmaker eert d' Orange Zonnewagen."

Deze uitnemend goed uitgevallen schotel bracht van Oeveren zelf op het huis ten Bosch. Met een: »neem my niet kwalyk Zyn Hoogheid dat ik dit geringe aan UEd. aanbiede" overhandigde hij zijn geschenk. Na dien

eenigen tijd bezien te hebben liet de Prins hem door een bediende aan de Prinses brengen. Daarop taste hij in zijn zak, gaf van Oeveren een handvol dukaten, ja raapte er zelf twee, die op den grond vielen, weder op, en — wat Kees het meest goed deed — zei tegen een zijner generaals: »dat is van Oeveren, die man heeft veel voor myn Vader gedaan." Dit was hem meer waard, dan al de dukaten.

Tot 1782 bleef van Oeveren hellebaardier, toen vroeg hij van de »Heeren van d'Admiraliteit" zijn ontslag. Dit werd hem gunstig toegestaan, zijn inkomen verminderde daardoor echter zeer, omdat hij de buitenkansjes aan de betrekking verbonden, nu missen moest. Daarom wendde hij zich met een memorie tot den Prins, die hij Z. H. zelf aanbood op de plaats voor de Oranjezaal in het Haagsche bosch. Hij verzocht daarbij een extra toelage van *f* 100, die hem niet konden worden toegestaan, om tegenover anderen niet onbillijk te zijn, maar hem toch door den Prins uit eigen middelen werden toegelegd.

Dit is het laatste wat van Oeveren ons mededeelt omtrent zijne betrekking tot het Huis van Oranje.

»Ik wierd zo langzamerhand Oud en afgeleeft: de fleur ging 'er uit, *Keesje* begon meer op stok te zitten en zich minder met het Wereldsche te bemoeijen. Ik had myn Rol afgespeelt, en wenschte nu een ander die vreugd toe. 't Is waar, ik heb in myn Ouden dag nog moeten beleven, dat het zo nuttig *Oranje-huis* op de schandelykste wys wierd onderdrukt. Menigmaal kookte my het bloed in de aderen, doch de krachten ontbraken.

»Nu is alles naar wensch geschikt, en ik mag myn Ouderdom, wat het Huiselyke aangaat, met vergenoeging slyten. Ik leg de pen neder, en hoop dat deze myne Levensgeschiedenis, zo zy nog eens na mynen dood, mogt in druk komen, de Lezeren aan my mag doen

denken als een Man, die alles ten beste heeft gehad voor Vaderland en Orange; en *onder veel smaad en hoon* (wij cursiveeren) echter zyn oogmerk bereikt heeft, door Orange in de vermaarde Stad *Rotterdam* te doen zegepralen, waardoor hy wenscht by den laten Naneef in gedagtenis te blyven."

Zóó eindigt de Wagenmaker van het Haagsche Veer zijn levensverhaal.

Is hij tot zijn laatste levensdagen in het bezit gebleven van alle geestvermogens, dan heeft hij den steeds wassenden stroom van het patriotisme tegen het vorstelijk huis zien aanloopen, zonder den troost te hebben gesmaakt dat zijn geliefde Oranjestam weder in eere werd hersteld. Want in den *Naamlijst der getrouwde en overleden personen, binnen de stad Rotterdam en de jurisdictie van die. Voor de Maand Mey* 1787 staat te lezen:

Den 16 dito.

»Cornelis van Oeveren, op de Hoogstraat, 92 jaren"

en daar dit voorkomt onder de rubriek der overledenen, melden deze regels ons zijn einde. De tijden waren er niet naar, om van eenige courant iets meer omtrent zijn overlijden te mogen verwachten. Alleen deelt het voorbericht voor zijn *Levensbeschryving* ons mede, dat hij in zijn geboorteplaats, Krimpen aan de Lek, begraven werd.

In het slot van zijn werk spreekt van Oeveren van den smaad en hoon, die hem bij zijn streven ten deel viel, en ook daarover dient nog een enkel woord gezegd.

Stelt het portret tegenover den titel van dit boekje U den »Wagenmaker van het Haagsche Veer" voor, zooals hij door bevriende hand geteekend werd, de spotprent tegenover bl. 231 maakt den »smaad en hoon" dien hij leed, reeds voor een deel aanschouwelijk. De plaat, waarnaar deze copie vervaardigd werd, prijkt aan het hoofd van een tooneelstuk, getiteld: *Kees de Windbuyl*,

of de vernietigde history. Klugt-spel. Te Amsteldam, By Hendrik Vrydag, Voor de Liefhebbers van den Schouwburg. En zyn te bekomen by de meeste Boekverkoopers in alle Steeden."

Dit platte stuk is door »Thys Kool" opgedragen aan »Mevrouw Onwetendheit." Het zag het licht naar aanleiding van het verschijnen van den eersten druk van van Oeveren's *Historisch verhaal van het gene voorgevallen is, voor, en by de Verkiezing van Zyne doorluchtige hoogheid Willem Karel Hendrik Friso, tot Stadhouder.... over de vereenigde provintien, Voor zoo verre de Stad Rotterdam betreft, voorgevallen voor, en op den* 29sten *April* 1747. Rotterdam. J. Hubert 1748."

De mij toegestane ruimte verbiedt een uitvoerig overzicht van dit tooneelspel, waaraan nog wel de een en andere bizonderheid zou zijn te ontleenen. Zoo wordt op bl. 9 b.v. gezegd »Dat 'er een zeeker blikschilder, (zijn) Persoon had uyt gekonterfeit, En geschildert op mart-emmers, vuylesblikken en zwavelstokbakken. Ja zelver op emmers, dieze inde Stilletjes zette"... en verder dat men hem in allerlei gedaanten uitgeteekend had, als malle Hannes met een prent op zijn borst; soms met een paar wielen (zijn wakenmakerschap) of een paar melkemmers om zijn hals (in verband met een praatje, dat hij ongeoorloofde verstandhouding met een melkvrouw uit de Kikkersteeg hield).

Op bl. 18 wordt de spotprent, die bij dit opstel gevoegd is, op de volgende wijze beschreven:

Ey kyk: dat Kubedootje, 'k wil segge die Aap, kroont hem met
Kikvors blaaden en Narrebellen,
En maakt beweging of hy bezig was, zyn Patroons vroome daaden
te vertellen;
Hoe geestig zit den Uyl daar voor hem, de Ordinantsie en leest;

Waar na Kees gedronken wil hebben (1); maar knooy eens, hoe bedeest
Zitter den kleinen Aap na te luystere, terwyl hy bezig is uyt de Papkom (2) te likken:
Maar 't is om te laggen, datze zyn Wapen zoo grappig op weeten te schikken.
Op het schilt een Nar met belle, met een deuyts meuletje in zyn handt,
Boove een spoegende Kikker, in plaas van een Hellem, twee dito tot Tenansse, aan elke kant (3).

Teekenaar van deze plaat was A. P. Stolker, gehuwd met zekere juffrouw de Kruyf, dochter eener andere van denzelfden naam, omtrent welke van Oeveren ons (bl. 103 van zijn *Levensbeschryving*) iets mededeelt, dat om der curiositeits wille melding verdient. Hij vertelt daar nl. »hoe Louw van der Meer, toen hy in zyn fleur was, allerley vermaken had, o. a. had hy met noch twee zyner vrienden een zolder gehuurd, aan het einde van de *Leuvehaven*, genaamd *Tarwenakker*, hierop speelden zy, onder elkander, een Liefhebbery-Schouwburg. Op zekeren tyd vertoonden zy het spel, genaamt *Joseph in Egypten*. De Heer die hier in, de rol van Joseph speelde, zat in een half Oxhoofd, 't geen de Put verbeelde. Naderhand heb ik dienzelfden Heer te *Leiden*, als *Professor* op den *Kansel* hooren prediken. . . . . *Van der Meer* speelde voor *Potiphar*, en eene Juffrouw *de Kruif* voor *Potiphars Wyf*, die *Joseph* tot onkuisheid zogt te verleiden."

---

(1) Zie hiervoor bl. 232 Kees had in zijn werkplaats een papier opgehangen, dat in originali in het door mij gebruikte ex. van zijn *Levensbeschryving* is ingevoegd. Het is naar het schijnt het hoofd eener gedrukte publicatie, waarop eerst de Staten-Generaal en dan de Prins met al zijn titels genoemd worden, in welke volgorde bij hem ook gedronken is.

(2) Zinspeling op de brandewijnkom, die bij hem rondging.

(3) De drie kikkers van zijn gevelsteen.

Behalve het tooneelspel hierboven vermeld, verschenen er tal van schimpdichten op Kees naar aanleiding van zijn *Levensbeschryving*.

De een zong:

Dit is het beeld van Kees'e Maat, wiens yver is gebleken
Toen hij vol dolle Drift een Patriot geleken
Hy deelden Koek en Lind, aen jonge en oude Liên
Zyn besjes zilvren komm', had lang geen dag gezien
Maer wierd toen net gestrikt ten boorden vol geschonken, enz.

Een ander zend hem een gedicht, dat begint:

Keesje maet myn goeje Sul
Is voorwaer geen slegte prul,

en stelt voor:

Rolt hem door de gansche Stadt
In een Stroopton met zyn G.t.

en onderteekent het met »freke tjerkje."

In geschrift maar ook in woorden viel men hem aan. »Eenige vroome vrolyke gasten, Diaconen of Ouderlingen," die zijn huis voorbij kwamen, disputeerden, zóó dat hij het klaar hoorde, of het kikkers of padden waren, die boven zijn deur stonden.

Van Oeveren werd op verschillende tijden zijns levens nog in een tweetal geschillen betrokken.

Het eerst in 1757. Ds. van der Groe van Kralingen en Petrus Hofstede, predikant en professor aan de Illustre school waren in godgeleerd dispuut geraakt. Naar aanleiding hiervan verschenen in de jaren 1757 en 58 zes stukken (9 boeken) der *Kralingiana, of zedige aanmerkingen over de Kralinger Twistschriften, door een genoodschap van letterbeminnaars.*

Al ben ik overtuigd dat ik een dankbare taak verrichten zou, indien ik met dit geschrift in de hand dien

strijd beschreef, daarvan kan hier geen sprake zijn. In het tweede stuk van dit tijdschrift leest men op bl. 24: »Men heeft met veel graagte het *pourtrait* van *Kornelis van Oeveren* (eertyts Wagenmaker, dog naderhant den hersteller van Nederlands oude Regerings *form*, en daarom nu ook in den hoogaanzienelyken stant der *Helbaardieren* verheven) voor 22 stuivers gekogt, niet tegenstaande 's Mans afbeelding met geen ander verhaal voorzien was, als hoe hy de *fundamenten* onzer herstelde Vryheit, door een lepel *Oranje* brandewyn aan de *passanten* uittedeelen, gelegt hadde."

Op deze uitdrukking, door de schrijvers als vergelijking gebruikt, om de billijkheid van den prijs der *Kralingiana* te doen uitkomen, vatte van Oeveren vuur. Hij schreef naar aanleiding daarvan een missive aan de schrijvers, die zij in hun derde stuk in haar geheel opgenomen hebben. Vorm, taal en inhoud worden op meesterlijke wijze door hen beoordeeld. Geestig van het begin tot het einde, is het der kennisneming overwaard. Een enkel staaltje ten bewijs. Omtrent den vorm zeggen zij: »heden ten dagen kent men (een welopgebragt man) alleen uit het papier dat hy gebruikt en uit de wyze op welke hy het beschryft en toevouwt. *K. van Oeveren*, als een man van goede *educatie*, heeft ons daarom met een *Missive* op *mediaan* papier vereert. Het hantschrift is niet in *quarto*, nog aan beide zyden, maar (naar den trant der Grooten) in *folio*, en slegts aan eene zyde beschreven. . . . . het doorslaantste blyk van 's Mans groote en beschaafde manieren, is, dat hy ons de *Missive* open en onverzegelt heeft toegezonden. Jammer is het dat ze geen gunsten in zig behelst, anders zouden wy ze in onze *Bibliotheek* een plaats geven onder de *Opene* brieven, die wy van Graaf Floris. . . . . bezitten.

»Ondertusschen smert het ons, dat wy met dezelve

opregtheit niet dergelyke lofspraak aan het *interieure* van de *Missive* konnen geven. Wy worden daar in met die bescheidenheit niet behandelt als wy verwagt hadden van een Man, die zig ten opzigte van het uiterlyke zyner *Missive* zoo beleeft tegens ons gedragen heeft."

De schryvers schryven echter den minder aangenamen inhoud toe aan een misverstand van hun woorden. Zij willen hem daarom terecht helpen, en zouden, wilden zij »de natuurlyke ordre volgen" hun onderwerp in drie deelen moeten verdeelen. Sints eenigen tijd was echter iedere verdeeling, »die het getal van twee te boven gaat," »zoodanig in den haat der schoolleeraren geraakt", dat zij zich daarna schikken zouden.

»I. Wy zullen dan *in de eerste plaats* aan *K. van Oeveren satisfactie* geven over de aanhalinge van het *Pourtrait.*

II. En *in de tweede plaats* hem voldoen over de omstandigheden, welke die aanhalinge vergeselschapt hebben.

Tot die omstandigheden behoort:

A. In de *eerste plaats* dat wy de gewaande vermetelheit gebruikt hebben om hem by *D. van der Groe* te vergelyken.

B. In de *tweede plaats* dat wy hem zonder de minste bepalinge een Helbaardier genoemt hebben."

Hadden de schrijvers bij het vermelden van het portret de spotprent bedoeld. . . waarop die »allermatigste en nugterste Man" afgebeeld wordt met een verwilderd wezen »*Als of hy van 't Schiedammer nat, wat al te veel gedronken had*"; de spotprent, waaronder stond:

> »Dit 's Kees van Oeveren, een tweede Don Quichot,
> Een gekke Windbuil: maar nogtans een Patriot"

dan zouden zij »den besten Man van den burgerstaat" beleedigd hebben. Maar nu zij die »wanstallige afbeelding, als of ze nooit in de waarelt was geweest, met stilzwygen waren voorby gegaan (zij beschrijven haar N.B. eerst zeer

uitvoerig!) en het »egte *pourtrait* sierlyk in koper door *Tanje* gesneden" bedoelen, kunnen zij hun misdaad niet begrijpen. Of is het ongeoorloofd portretten van beroemde mannen aan te halen?

Op deze wijze gaan de schrijvers voort, óók waar ze een vergelijking tusschen Ds. van der Groe en van Oeveren maken. 23 bladzijden zijn hieraan en aan de uiteenzetting, dat Kees geen *stads*-, maar *staats*hellebaardier was, gewijd. Onder de vergelijkingen is onder andere ook deze: »Beiden hebben ze als singuliere menschen een singuliere spelling", dat dit, wat van Oeveren aangaat, niet onwaar is, is door den hierboven afgedrukten brief genoeg bewezen.

De verklaring van het woort Hellebaardier is te vermakelijk, dan dat ik die niet afschrijven zou.

»Het nederduitsche woord *Hellebaardier* is van een duisteren oorspronk en daar uit blykt reeds de outheit van dit ampt. Het komt ons egter het waarschynelykste voor dat het moet afgeleit worden van het woort *Hel*, omdat agter het *Prinsenhof* in het *Haringvliet* een zoo genaamde *Hel* is, waar in de *Admiraliteits* Helbaardiers de Schepen brengen, die met *contrabande* goederen worden aangehaalt. Uit deze onze *observatie* aangaande de afkomst van het woort ziet men dat de tytel van Hellebaardier natuurlyk eigen is aan de Helbaardiers van de *Admiraliteit*, en dat die van de *Stat* dezelve niet anders dan by *usurpatie* gebruiken, aangezien ze met de *Hel* van het *Haringvliet* niets te doen hebben."

Hun voortreffelijkheid boven de Stadshellebaardiers blijkt 1⁰ uit hun kleiner getal, 2⁰ uit hun blauwe rokken met roode opslagen, terwijl de liverij der anderen bestaat uit witte rokken met groene opslagen. . . . . bovendien komen zij in het Regeeringsboekje voor, terwijl de stedelijke nergens vermeld worden.

Het opstel wordt besloten met een:

Leef lang Kornelis tot uw glorie,
Zoo roem de Rotte op uwen naam,
Die zweeft op wieken van de Faam
Zoo blinkt ge als gout in 's Lants Historie.

Wat aanleiding mag geweest zijn, dat onze vriend in 1776 het hieronder vermelde werkje uitgaf, heb ik evenmin kunnen vinden, als ik heb kunnen opsporen welke Memorie oorzaak was van de »Opdracht aan Mejuffrouw E. Wolff-Bekker, die haar »Mallemorie" schijnt genoemd te hebben in ik weet niet welk geschrift. Zeker is het, dat van Oeveren ook door haar is miskend, en al heeft hij het, zooals men zien zal, nog al luchtig opgenomen, ook dit maakt deel uit van zijn lijdensgeschiedenis.

De titel van het boekje, waarin de paniek verhaald wordt, die onmiddellijk na de verheffing van Willem IV verschillende steden in rep en roer bracht, is: *Schets der fransche Maandag, Beschreven, door Cornelis van Oeveren, Eertyts Wagemaker op het Haagsche-Veer, te Rotterdam Benevens eenige Aanmerkingen op het Boek, genaamt, het gedenk-boek van Nederlandt. Van het jaar* 1747. *De zes eerste Maanden, En een Opdracht aan Mejufvrouw gebooren Bekker.* Te Rotterdam, gedrukt by Huibert Bent, voor Rekening van den Auteur, en by de meeste Boekverkoopers te bekomen, 1776. 16 en 4 blz. in 4^0.

»Opdracht aan de edele mejufvrouw geboren Becker.

Cornelis van Oeveren, weet dat de roem, van Uw Edelheit groot is en zeer verrengaat, in Opzigt van geleertheit, en digte; zoo dat ik niet twyffelen kan, of Ued: heb almede gedronken uit den Hingsten Bron gelyk Ued: voorzaat Anna Maria Schuurmans, aan wie den Ridder Jacob Cats (dien gy in Ued: beroem-werken zeer naer de kroon steekt.) De bescherming van zyn werk, by

Opdracht verzogt heeft, draag ik dit myn werk ook aan Uw wel Edele op, en twyffel niet of Ued: zult de bescherming dezer, op U Edelheit welwillen nemen.

Ik Cornelis van Oeveren, gaat noch al verder, doch niet zonder reden; Ik heb bevonden dat u Edelheidt een goet talent van doopen heeft, met myne Memorie te doopen Keesjes van Oeverens Mallememorie, en daer om verzoek ik u Edelheit, en dat zekerlyk met alle ootmoedigheit en hoogagting, die men aen U Edele verdiensten schuldig is, om dit myn werk al weder eens te doopen, en het een naem te geven. Ik kan op geen grooter geluk wagten als van zoo een Edel-Vrouw's Hand, met zoo een naam begaaft te worden, want ik zie dat Uedele een Meesteresse van Dichten zyt.

Benevens een lang leven, wensch ik Uedele met veel vergenoeging, en gezondheid, en dat gy niet maakt dat het spreekwoord, dat men aan deze kant van Noord Hollandt wel eens hoord, omtrent Domenee's Vrouwen ooit bewaarheidt word.

Nu weet Uedele wat Kornelis van Oeveren, van uw begeert, hy blyft hoopende als dat Uedele myn verzoek niet zult afslaan.

Uit Nieuw Kallenburg, op den Oever,
in Schieland, den 9 van Wynmaand,
1776. UE. toegenegen Vrind
C. VAN OEVEREN,
Die is en Was en blyven zal getrouw,
voor *Prins Willem van Nassauw.*

Het leed des levens schijnt evenmin zijn levenslust als levenskracht te hebben geroofd. Wie 92 jaar des levens lasten dragen kan, heeft geen klagen; dit deed hij dan ook niet. Rook hij de »dichtbloemen op het graf van Friso »met veel smak" hij vond er ook bij »die

stinkken bennen (1)" en de schrijver van die *Bloemen* was nog wel Petrus Hofstede. Hoe ook gehecht aan het huis van Oranje de aureool, die dit geslacht omgaf, verbleekte voor hem door den invloed, die de »Uitlandsche Romein" (de hertog van Brunswijk-Wolffenbuttel) er op uitoefende. Op menige bladzijde van zijn levensverhaal zijn de bewijzen daarvan te vinden. De staaltjes, door hem aangehaald, van den invloed, dien de Hertog aan 's Prinsen hof had, zijn talrijk, en maken het duidelijk dat de Oranjeklant van 1748, in 1784 geen zeer sterken prikkel voelde om als vroeger op te treden.

Maar al is het onderwerp uitlokkend genoeg en al wijdde ik ook hieraan nog gaarne een paar bladzijden, het mag niet.

Wie de patriottentijd eenigszins kent, weet echter, dat een ander geslacht de taak, die van Oeveren zich in 1748 stelde, bij Willem V opnam. Voor Rotterdam kan Kaat Mossel en consorten ten bewijze ervan strekken.

Heb ik de figuur van Cornelis van Oeveren duidelijk genoeg geteekend, om den man uit het volk te doen kennen, die, meer dan nu mogelijk zou zijn, den gang van zaken te Rotterdam in de hand nam en hield, waardoor Willem IV als Stadhouder werd gehuldigd, mijn hoofddoel is bereikt.

Draagt mijne studie, zoo onvolkomen als zij is, er toe bij, dat de nog weinig bekende geschiedenis van die jaren helderder wordt, ik acht mij voldaan.

---

(1) Zie *Kralingiana* II. 21.

BIJLAGE I.

MynHeer & Vriend Vander Aa!

Bijzondre bezigheden, hebben mij tot heden belet, aen mijne beloften: en Uw verzoek van den 28 l.l. te voldoen. — Vergeef mij deze slofheid: —

Wat het nevensgaende werk, en mijnen arbeid betreft; ik zende het UEd, zoo als het is. — Reeds over jaren hebbe ik hetzelve beärbeid; en om nu rechtstreeks te zeggen er zal ten algemeene nutte, of uwen arbeid iets in zijn. — Neen, dit durfve ik niet te verzekeren: — ik refereer mij aen mijn vorig geschrijf; — ziet het, en doorbladerd hetzelve, en het zal mij voldoening verschaffen, dat het zelve, bij mijne getuigenis, en bij die mijns vaders, bij overlevering, UEd en andere overtuigen kan, dat denzelven, onzen Ouden Vriend, volstrekt in geen ongunstig licht diend beschouwd te worden. — De plicht der vriendschap, met denzelve, en die mijns Vaders, met hem bij zijn leven; verplicht mij tot dit getuigenis na zijnen doodt. —

Blijve in afwachting van eenig antwoord, bij voegzame gelegenheid, na minzame groete, met de meeste achtinge

MijnHeer & Vriend
UE Dw Dr. en Vriend
L. J. Burgvliet.

Rotterdam
den 8 Julij 1806

BIJLAGE II.

De volgende werkjes bevatten nog meerdere bijzonderheden over van Oeveren en zijn werk:

1. »De zingende patriot, voor Kornelis van Oeveren, Eertyds Wagemaker te Rotterdam, ter vyftiende verjaringe van. . . . Welhem, den Vden, ... Op den VIIIsten der Lentemaande MDCCLXIII." Aan het eind: »Te Rotterdam by Gerrit van Rooye, Boekverkooper in de korte Draaisteeg, 1763. 8 blz. in 4^0.

2. Samenspraak gehouden, op den oever, in Schielandt, Aan de Rivier de Rotte, tusschen Kornelis van Oeveren. . . . en zyn tuinman Pieter vander Velden, Over een naamloos geschrift, geschreven door Een, die zig noemt, een republicaanse vryheids minnaar, Uit Amsterdam den 27 October 1767. Geteekent uwer Ed: welwenscher." Aan het eind: »Te Rotterdam, by Huybert Bent, en verders by de meeste Boekverkoopers te bekomen." 16 blz. in 8^0.

3. »Samenspraak, gehouden op den oever, In Schielandt tusschen Kornelis en Pieter van Oeveren, over zekere brief, Geschreven aan. . . . Petrus Hofstede, ... Betreffende het verschil, over de Vrijë Godtsdienst-Oeffening der Remonstranten. Door Kornelis van Oeveren. . . . Te Rotterdam, by H. en J. Bent, op de Vogelenzang, 1770. 24 blz. in 4^0.

4. »Het tweede praatje op den oever, door Cornelis van Oeveren, Eertyds Wagemaker op 't Haagscheveer te Rotterdam." Z. pl. o. j. 8 blz. in 8^0.

5. »Het derde praatje op den oever, door Cornelis van Oeveren, ... over de kogels, Die gevonden zyn in het Fondament van de oude Hofpoort der Stad Rotterdam. Als mede de ontmoetinge van den graaf Nadaski. Te Rotterdam, ... by Huybert Bent. . . . 1777. 7 blz. in 4^0.

6. »Het vierde praatje op den oever, ... over de Cronyk Van deze onze Stad Rotterdam. Te Rotterdam. . . . by Huybert Bent. . . . 1778." 8 blz. in 4^0.